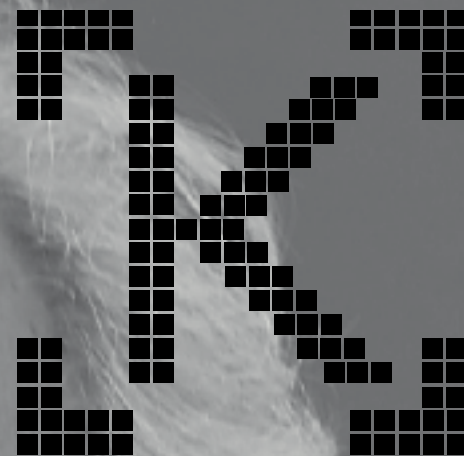


JUNI/2014



GATEMAGASINET KLAR

Tilstedeværelse • Toleranse • Ydmykhet

PRIS KR. 100,- HVORAV KR. 50,- TIL SELGER

TEMA: KONSEKVENSER

JENS STOLTENBERG, LARS DAHLEN + MANGE FLERE

6-9



**EN HELSE- OG SOSIALSJEF
MØNSTRER AV**

Lars Dahlen har jobbet med mennesker som ikke har store pressgrupper i ryggen

16-17



**JENS STOLTENBERG HAR VÆRT
PÅ ARKIVET**

- og KLAR fikk et kort intervju

18-19



"TRUNKEN" PÅ VANSE

- et lite stykke Amerika

30-33



**EN RESSURSPERSON
MED TØFF BAKGRUNN**

Møt Iris Dahle, erfaringskonsulent i SMIL

36-37



**BOLIGENE I
TOPDALSVEIEN**

Offisiell åpning

SIDE	INNHold
6	Sosial- og helse- direktør Dahlen mønstre av
10	Steinar Olsen / Stormberg
11	Emanuelsen og Bergstøl
12	Alf Mardon Huset - kulturell alt-mulig- mann
16	Jens Stoltenberg på Arkivet
18	For en neve dollar - Trunken på Vanse
20	Overgrep mot gutter og menn
23	Filovoffen
24	Drømmen om drammen - Arvid Bergstøl
26	5 på gata
30	Iris Dahle - fra kaos til SMIL
34	Klars muntre sider
36	Åpning av boligene i Topdalsveien
38	Matbloggeren - tid for is
40	Førstereis VII
44	Sprek spraking i språkøret
46	De vanskelige dilemmaene

LEDER



Det at jeg sitter her og skriver denne lederen, er én av konsekvensene av at jeg ikke lenger maktet å leve slik jeg gjorde en januardag i 1990. Mange anser dette nummerets tema, konsekvenser, for å være en straffeforfølgelse av noe vi gjør, eller måten vi lever på.

Det kan være det også, men like mye er konsekvens en belønning for å ha tatt de rette valgene. Konsekvens er erfaringens følgesvenn.

Jeg pleier som regel i disse lederne å bruke et rusrelatert eksempel for å illustrere temaene. Denne gangen går jeg løs på regjering og storting:

Norge er et lite land, men har maktet det kunststykket å stå frem som en rambukk for fred og menneskerettigheter. Vår uavhengighet ble beseglet for 200 år

siden, i 1814. I 2014, i jubileumsåret for feiringen av denne uavhengigheten, raserer regjeringen og stortinget befolkningens største stolthet.

Hvordan? Jo ved å nekte å ta imot Tibets åndelige leder, menneskerettighetsforkjemper og vinner av Nobels fredspris, Dalai Lama, som en offentlig person. Trusler fra Kina om et enda kaldere klima mellom våre to land, førte til at regjeringen brøt alle prinsipper, all uavhengighet og lot seg styre av stormakten og diktaturstaten Kina. Verken regjeringsmedlemmer eller stortingspresident ville møte Dalai Lama. Og Kina ga tydelig beskjed om at dette satte de pris på.

Hvilke konsekvenser ville det fått hvis vi hadde opprettholdt vår uavhengighet? Jo, vi ville ikke få samtaler med det øverste Kina. Vi ville sannsynligvis likevel opprettholdt vår eksport og samhandel med stormakten. Men diktaturet ville bli enda mer avisende til våre politikere.

Hvilke konsekvenser får det nå? Når vi for fremtiden forsøker å profilere landet vårt som en fredsmegler, som et uavhengig lite land som står i front for menneskerettigheter og flagger ytringsfriheten

høyt, så vil vi bli møtt med hånflir. Personlig har min nasjonale stolthet fått en revne som nok ikke leges før jeg går i graven.

Denne lederen er skrevet før 17.mai, men jeg antar at tungen svulmer ganske kraftig opp på hver og en 17-mai taler som snakket om uavhengighet og menneskeverd. Det burde det i alle fall gjøre.

Stolthet er for mange blitt erstattet med en skamfølelse. Konsekvensen av vår regjering og stortings feige knefall for Kina.

I dette nummeret har vi et intervju med nylig avgåtte helse og sosialdirektør, Lars Dahlen. For meg var det spennende å høre om hans yrkeskarriere innenfor helse og i Røde Kors utland. Han beskriver livet som en læringsprosess, der alt henger sammen med alt.

Vi har også fått et fint intervju med Jens Stoltenberg, som jo nå går til en av verdens viktigste jobber, med bakgrunn fra at han gjennom sin nasjonale politiske karriere har vist at han kan!

Oddmund Harsvik
Ansvarlig redaktør

KONSEKVENSENS LÆRE

Det ble som det ble,
fordi jeg gjorde det jeg gjorde.
Jeg hastet av sted,
uten å se hva jeg burde
Nå står jeg med konsekvensene
av mitt hastverk er lastverk.
I dag er et resultat
av de valg som ble tatt.

Kan jeg så lære
av de konsekvenser som ble?
Kan det snus til det gode
ved at jeg gjør motsatt av det?
For motsatt av feil
blir jo alltid rett?
I så fall så skal jeg fra nå av
la erfaringene gi meg litt vett.

Jeg snur allting på hodet
hvis jeg ser at rett blir feil.
Så snur jeg det tilbake
og prøver en annen vei
hvis galt blir rett og rett blir galt.

Jeg prøver og feiler
og prøver igjen.
For livet skal leves.
Gjør ditt beste min venn.
Konsekvensen blir alltid
at du lærer av den.

Av Oddmund Harsvik

A portrait of Lars Dahlen, an older man with white hair, wearing a blue button-down shirt and a dark jacket. He is standing in front of a red and white background.

SOSIAL- OG HELSEDIREKTØREN MØNSTRER AV

Den 1.juli går Lars Dahlen av som Kristiansand kommunes helse- og sosialdirektør, etter utgått åremål. Gatemagasinet har pratet med han om det meste. Les og bli kjent med en mann med livserfaring.

Som seg hør og bør for en helse- og sosialdirektør, har det til tider stormet rundt ham. Undertegnede har sógar i et leserinnlegg i Fædrelandsvennen krevd at både han og lederne for EBTs bolig skulle endre praksis overfor bostedløse eller ta sin hatt og gå. Resultatet ble ikke slik jeg så det for meg den gang. Det ble ikke satt en mur - bygd på motforestillinger. Men tvert i mot ble det kimen til et mangeårig godt samarbeid. Og det skyldes ikke undertegnades gode vilje, men direktørens evne som konfliktløser.

TELEMARKING

Lars Dahlen inviterte den gangen til et møte, der ting måtte opp i lyset. Sammen med daværende byombud, lederne i EBT kom vi frem til hva som måtte gjøres for å få til endringer. Det ble ryddet opp i gammel praksis og åpnet opp for nye måter å møte brukerne på. Under møtet ble vi samarbeidspartnere fremfor motstandere. Nå skal det sies at vi har hatt meningsbrytninger siden den gang. Men det har hele tiden gått på saker, ikke person.

Ser vi på bakgrunn til Lars Dahlen, skjønner vi bakgrunnen for hans evner som problemløser. Han er født i 1951, telemarking, fra Notodden. Vokste opp under industribyggin-

gen, og med industrien tett på.

- For meg var dette en god barndom og oppvekst. Jeg hadde mye god ballast med da jeg kom til Kristiansand i 1978 for å jobbe i fylkeskommunen. Det var selvfølgelig kona som lokket meg til byen, ler han.

KONSTITUERT SYKEHUSDIREKTØR

Etter noen år i fylkeskommunen begynte han på sykehuset. Som konstituert direktør fikk han mye av ansvaret med flyttingen til det nybygde sykehuset på Eg.

- Her møtte jeg min bratteste læringskurve i livet. Jeg skulle holde talen under invielsesmiddagen, foran mye finfolk. Jeg skal ærlig innrømme at da sleit jeg. Jeg torturerte og plaget familien med angsten min de siste 14 dagene før dagen. Jeg husker jeg fikk en råd av en lege som sa: Pust med magen. Under talen holdt jeg øyekontakt med denne legen og jeg så han ble hardere og hardere i øynene. Da oppdaget jeg at jeg hadde trukket pusten, men glemt å puste ut igjen, flirer han.

- Denne hendelsen er av det beste som har skjedd meg. Vi har alle ulike sperrer og ulike redsler. Denne var min, og jeg våget møte den. Etter denne opplevelsen var ingenting

farlig lenger. Jeg hadde mestret det jeg fryktet mest.

GJØRE SEG UVIKTIG

Lars Dahlen fikk ikke stillingen da ny sykehusdirektør skulle ansettes. Etter noen år som leder av sentrum helse og sosialdistrikt, ble han kontaktet av Røde Kors for å gå inn i et prosjekt i Montenegro, Jugoslavia. Målet var å gjør de lokale ansatte selvhjulpne. En litt uvant posisjon for en leder, men svært nyttig.

- Det å gjøre seg selv uviktig i en jobb der en ønsker være viktig, var veldig lærerikt. Det er fint å kunne sette seg selv i baksetet for å fronte andre.

Etter et par år dro han hjem til Kristiansand, men skulle følge utviklingen hjemmefra. Det fungerte godt inntil UD bestemte seg for å avslutte støtten. Det ble Dahlens jobb å reise ned og informere et par hundre ansatte at det var slutt.

- Dette hadde jeg selvfølgelig gruet meg til, men det viste seg at de ansatte hadde tillit til at jeg hadde gjort alt jeg kunne for å ivareta deres interesser. Så da jeg var ferdig reiste de ca 200 ansatte seg og gav meg stående applaus. Det rørte meg,

men lærte meg også hvor viktig det er å behandle mennesker med respekt.

FLYKTNING OG UØNSKET

Også Midt Østen har vært et arbeidsområdet for den omflakkende mannen. Også her var det Røde Kors som var arbeidsgiver, denne gangen for den internasjonale avdeling som skulle bistå palestinske flykninger i Libanon.

- Sett ut fra humanitære forhold var situasjonen til de palestinske flykntningene i de 12 leirene i landet uholdbare. Bare tenk deg selv å skulle være bosatt hele livet som flyktning i et land der du vet du er uønsket. De lever i en situasjon som er vanskelig for folk som bor på den grønne gren i Norge å begripe.

Dahlens jobb førte også til at han reiste rundt i Syria med bil. Han beskriver de muslimske folkene der som de blideste menneskene han har truffet. - Men datidens Syria står i stor kontrast til dagens forhold.

I 2003 ble Lars Dahlen ansatt som Helse- og sosialdirektør i Kristiansand for første gang. Men kun et år etter ansettelsen, fikk han en forespørsel om han ville dra ned og bidra i hjelpearbeidet etter tsunamien som hadde rammet store deler av Indonesia. I 14 måneder jobbet han i området rundt Aceh, en provins på nordvestkysten av øya Sumatra. Her opplevde Lars Dahlen det strenge regimet med islamsk fundamentalisme under sharialovgivning. Jenter som ble tatt i å være kjærester med en gutt, ble fraktet rundt på lasteplan i byen til spott og spe.

- Det var i tillegg til tsunamien også et konfliktområde. To måneder etter at jeg dro der fra, ble konflikten løst og det ble fred i området. Dermed også lettere å drive hjelpearbeid.

SAKLIG KRITIKK

Lars vil gjerne få frem at de internasjonale jobbene har bidratt til å se hvor viktig det er å ha respekt for andre mennesker, uavhengig av tro, legning, situasjon og religion. - Det er helt tilfeldig hvor vi havner i livet, og vi må ha respekt for mennesker der hvor de til enhver tid er, fastslår den livskloke mannen.

I utgangspunktet har Lars Dahlens åremål som helse og sosialdirektør vart i 13 år. Det har vært fantastiske år. Jeg

anser meg for å ha innehatt en av de tre mest spennende jobbene i regionen. Jeg har fått deltatt i samfunnsbygging. Har fått jobbet med saker som engasjerer og interesserer meg, jeg har hatt det gøy i jobben og ikke minst har jeg hatt veldig mange gode kolleger. Det er utrolig mye kompetanse og innsats som legges ned for at du og jeg skal få hjelp når vi trenger det.

Mange yter mer enn en forventer og er utrolig engasjert og ansvarsfulle. Jeg har hatt ansatte rundt meg i hele sektoren som har gjort at min jobb har blitt betydelig lettere. Dette kommer jeg til å savne.

- Men du har også hatt motbør. Mange av oss er utålmodige etter endring. Du er blitt kritisert både i media og direkte? - Det hører med i jobben, men det har ikke vært personkarakteristikk av meg, men kritikk av sak. Og meninger skal jo brytes og saker skal diskuteres. Jeg har vært heldig som har blitt forskånet for angrep på min person og mine verdier.

UTGANGSPUNKT

Det er ikke til å unngå at samtalen kommer inn på Ægirsvei. På bruken av Wehustoppen, av campingplass og lignende som nødboliger. Dahlen er enig i at disse løsningene ikke har vært perfekte. Men han viser til det samme som jeg gjentatte ganger har skrevet i ledere og i artikler: -Det er bare syv år siden mer enn 70 prosent av selgerne ikke hadde tak over hodet. De sto i kø i håp om ei seng for natta på natthjemmet. Flesteparten måtte bruke store deler av dagen på å finne husrom for natta. Nå har alle tak over hodet. Så kan vi diskutere størrelsen, formen, differensiering. Det er viktige saker. Men vi må ikke glemme hvilket ståsted vi hadde, fastslår Dahlen.

PRESSGRUPPER

Han poengterer at han har hatt som hovedsak å gjøre noe for de gruppene som ikke har de store pressgruppene. Som eksempel viser han til at når endringer i barneskolen skal opp i bystyret, så fylles bystyresalen av grupper som legger press på politikerne. Når det gjelder sosiale saker, er bystyresalen nærmest tom.

- Derfor er det viktig å ha oppmerksomheten på spesielt utsatte grupper. Da må jeg gi deg ros. Klar og du har klart å sette feltet på kartet på en positiv måte.

Men likevel drukner dere i forhold til eksempelet skolesaker. Jeg er for øvrig svært glad for motstanden du har gitt meg. Hvis alle hadde gått rundt og klappa meg på ryggen og fortalt hvor fortreffelig jeg er, kunne jeg risikere at jeg begynte å tro det, ler han. Og understreker. - Klar har vært en fin motstander å ha.

UTFORDRENDE

På spørsmål om hvilke sak som har vært mest utfordrende, nøler han ikke med å svare Jergersberg. Han viser til alle aktørene som har vært innblandet og på tid og ressurser som har blitt brukt på å få oversatt dette konseptet fra italiensk til norsk forhold, eller forholdene i Kristiansand.

- Dette er et konsept som skulle ha motatt klappsalver, blitt heiet frem. I planleggingsfasen har det vært enstemmig politisk backing. Etter oppstart har det kommet ulike innspill og også politiske vedtak som har undret meg. Nå får vi en rapport fra revisjonen, som ble bestilt da konseptet kun var et halvt år gammelt. Hvilke andre kommunale tiltak blir avkrevd revisjon så raskt etter oppstart, spør Dahlen.

TAR TID

I media har det kommet frem kritiske røster til at kostbare behandlingsplasser står ubrukt. Lars Dahlen mener det vil være en fallitterklæring å ikke ha is i magen. - Det tar tid å etablere et slikt konsept. Husk at dette skal bæres av at brukerne selv skal inngå i en mentorordning for nye brukere. Vi er helt avhengige av at vi starter med de rette brukerne, de som skal være med å bære konseptet videre. Hvis vi ikke klarer det, så sliter vi. Men dette er ikke gjort i løpet av noen måneder. Det tar tid.

- Rådet mitt er å la de som kan dette få arbeidsrom. Back de opp og gi positive tilbakemeldinger fremfor å spre tvil om at dette er noe. Denne negativismen vil spre seg til brukerne: "De tror ikke på deg. Du får det ikke til"

- En som burde vite hva han snakker om, sa følgende: "Om et år eller to vil det være kø til Lillesand for å komme med på dette konseptet".

- Vi må tørre noe, og det er elendighet nok å ta av, fastslår en engasjert helse- og sosialdirektør.



DETTE ER "JEGERSBERG"

Jegersberg gård er kjøpt av kommunen for å etablere et regionalt rehabiliterings- og kompetansesenter for rusavhengige. Senteret er etter italiensk modell. Her skal rusavhengige som allerede er i et rusfritt behandlingsløp få kombinert behandling, utdanning og arbeidstrening. Målsettingen er at tidligere brukere skal innta en mentorrolle. Tidsperspektivet for beboerne skal være tre til fem år. Tilbudet er rettet mot rusavhengige som vil leve rusfritt og skaffe seg kompetanse til det arbeidsmarkedet som venter dem.

GÅR TIL KS

Han ser generelt på fremtiden med et skrått blikk. Skal velferdsordningene opprettholdes, må det langsiktig tenking til, langt utover morgendagen. - Kanskje må hver enkelt begynne å ta mer ansvar for egne liv. Det er jo ikke sikkert alltid det beste at staten ordner opp. Men dette er politiske valg, fastslår han.

Fremover skal Lars Dahlen nyte en lang sommerferie. Til høsten begynner han i ny jobb hos Kommunenes sentralforbund (KS). Ifølge ham selv vil han jobbe med interkommunalt samarbeid, med sykehusene, muligens også inn mot sentrale strøk. Det blir viktig både for kommunen og oss alle å ha blikket he-

vet mot de utfordringer vi står ovenfor i framtid. Dette har vært en viktig del av arbeidet hans i kommunene og håper at muligheten for å arbeide med disse spørsmål vil bli mulig i KS. Han er glad for å ha en jobb å gå til. Å pensjonere seg 63 år gammel, ville ikke vært noe alternativ. - Jeg har mange år igjen av mitt yrkesaktive liv, smiler han.

Lars Dahlen takker Kristiansand kommune for de årene han har fått utfolde seg i stillingen som helse- og sosialdirektør: Kommunen har vært romslig og gitt meg handlingsrom innenfor rammene. Det har vært fantastiske, givende år der jeg har fått masse muligheter til å real-

isere de ting jeg anså som viktige. Mye av læringen har kommet underveis. Det har alltid vært veiskiller i livet, og mye går på hvilke valg en tar i livet. For meg har det vært en flott reise, til tross for at det til tider har vært skjær i sjøen.

LYKKE TIL I NY JOBB

Stiftelsen Klar, Gatemagasinet Klar, ansatte og frilansere pluss undertegnede takker Lars Dahlen for samarbeidet. Om tonen rundt sak til tider har vært tøff, har vi likevel klart å holde et godt samarbeid på personnivå. Vi ønsker ham all mulig lykke i den nye jobben.



Omdømme har aldri vært et selvstendig begrep i vår strategi. Vi prøver simpelthen å praktisere de verdier vi tror på. Dermed blir det en hyggelig effekt at vi scorer så godt på omdømme (Steinar Olsen til Fædrelandsvennen)

EN KONSEKVENSAV DE GODE VERDIENE

STEINAR OLSENS, STORMBERG, TOPPER MANGE LISTER FOR SIN MÅTE Å DRIVE BEDRIFTEN PÅ. NÅ OGSÅ SOM DETTE ÅRETS OMDØMMEVINNER, KÅRET AV 6500 NORDMENN.

Dette er tredje året på rad at Stormberg vinner Omdømmeprisen. Bedriften driver etter samfunnsbyggen- de prinsipper, som et inkluderende arbeidsliv – der 25 prosent av de ansatte kommer fra institusjoner som fengsel, rus eller lignende. De står fremst når det gjelder etisk handel – der de kontrollerer at ansatte i bedrifter utenlands som syr deres klær, har bra arbeidsforhold og får rimelig god betaling for jobben.

BREDT ENGASJEMENT

Stormberg er også engasjert i ideelle tiltak her hjemme. De står blant annet som Gatemagasinet Klars hovedsponsor i år. I tillegg har de i flere år sponset gatemagasinselgerne med gratis vinterjakker. Dette siste har sannsynligvis ikke bidratt til omdømmeprisen, men det er en viktig del av det Stormberg-bedriften engasjerer seg i. Begrunnelse for denne prisen er: Selskapet er kjent for sitt engasjement innen miljø, inkluderende arbeidsliv og etisk handel, heter det i pressemeldingen fra RepTrak-organ-

isasjonen I tillegg til overordnet omdømmescore, blir bedriften målt på produkter og tjenester, innovasjon, økonomi, ledelse, arbeidsmiljø, etikk og samfunnsansvar.

GODT FOKUS

Stormberg har vært i fokus i hele 2014. Det startet med at statsminister Erna Solberg i sin nyttårstale gav bedriften behørig omtale, spesielt for sin innsats for et inkluderende arbeidsliv. Steinar Olsen har gjestet Nrks kjente underholdningsprogram Lindmo. Han har gått til topps i Norges største forbrukerundersøkelse om miljø og bærekraft. I tillegg kommer en god del interne seire.

KJØPTE SELGERNES TAP

Gatemagasinet Klars første møte med Steinar Olsen, skjedde i Januar 2009. Undertegnedes kone lå på sykehuset med et kraftig hjerneslag, som ifølge legene ville gjøre henne til pleiepasient resten av livet. Gatemagasin-selgerne var blitt jaget fra Sørlandsparken, og undertegnede løp skytteltrafikk mellom sykehuset,

Nrk, Tv2 og andre journalister i den mediepregede saken om utestengelse av Klar-selgerne. Jeg kom direkte fra sykehuset, klokken 23 på kvelden, da telefonen ringte. ”Hei. Dette er Steinar Olsen i bedriften Stormberg. Jeg kommer akkurat hjem fra utenlandsreise. Så får jeg se de store medieoppslagene om Klar-selgerne som blir jaget fra Sørlandssenteret. Jeg vil selvfølgelig engasjere meg for at de skal få komme tilbake, men i mellomtiden; kan ikke du si til selgerne at de kan komme ned til våre kontorer med de antall magasiner de vanligvis selger i løpet av en dag, så skal jeg kjøpe dette antallet?”

Jeg husker jeg, utslitt som jeg var, ble så berørt av dette tilbudet at jeg begynte å gråte. Vi har opp gjennom årene som har gått hatt et fruktbart samarbeid med denne bedriften. Det er derfor ekstra godt ment når vi gratulerer og heier på denne virksomheten.

Av Oddmund Harsvik



T a k k

Tekst Per Emanuelsen - Illustrasjon Arvid Bergstøl

Fra Lindesnes til Nordkapp bor mange kloke, flotte, dyktige og omsorgsfulle mennesker. Ja, jeg tenker på deg som leser dette akkurat nå. Takk fordi du bryr deg, og fordi du finns. Takk fordi du tenker gode tanker om andre mennesker. Takk fordi du stikker innom naboen, hilser på kjente på butikken, eller gjør så godt du kan når noen gir deg en utfordring. Takk fordi du våger å være deg selv, og tar ansvar der det måtte være naturlig for deg, enten nå det måtte være hjemme, på jobben, på skolen, i pensjonistforeningen eller andre steder.

Mange av dere unge er i helgejobb i tillegg til skolegang. Og jeg vet at mange både arbeidsgivere og lærere er fornøyd med dere. Jeg er stolt av dere unge i dag. Dere viser en entusiasme og en ærlighet man ikke alltid finner blant oss voksne. Og samtidig er det mange foreldre som prioriterer barna, stiller opp og viser at barn, barnebarn og oldebarn er en gave det er all mulig grunn til å stelle pent med.

Enkelte dager, helger, høytider og årstider gir oss en ekstra mulighet til å gjøre ting vi ikke rekker resten av året. Da har vi tid til å tenke noen av de gode tankene vi ellers ikke får plass til.

Gi deg litt ekstra tid ved neste anledning, og kjenn etter om det er en eller noen som ville satt ekstra pris på at du tok et initiativ. Spurte noen på kaffi, kveldsmat, kino eller rett og slett en luftetur. Eller det som måtte passe akkurat for deg. Og dersom vi klarer å nullstille oss etterpå, og velger å leve etter mottoet: «Gjør godt og glem det», ja, så kan vi bare fortsette å gripe neste mulighet i morra. Lykke til!

Historien er hentet fra boken «Omtanker for 12 måneder og 52 uker». Boken selges i bokhandelen.



BEGYNT SOM BILLETTØR – ENDTE SOM KARDINAL

Han bygde opp Fjæreheia fra et steinbrudd til teater, kjelleren på Arkivet fra en tom kjeller til et dramatisk vitnesbyrd. Han hjalp mennesker med psykisk problemer til å bli malende kunstnere.

Tekst: Leif Strøm Foto: Tor Erik Schrøder

Alf Mardon Huset - alt-mulig-mann og tusenkunstner. En bauta i Kristiansands teaterverden. Det er mange karakteristikk av denne mannen. Nå er han 81 år - smilende, røykende og svært hyggelig å snakke med.

- Ja, jeg har vært med på en del, sier Alf. Jeg ble født i gamle Mørks hus som står på Vest-Agder museet nå. Men tidlig flyttet familien til Asker - mor, far og fem brødre. Jeg var minst og måtte stadig være den som markerte meg mest. Far jobbet på jernbanen og mor

var hjemmeværende. Jeg var et nokså aktivt barn og kunne ikke sitte stille. Men da mor tok frem malersakene ble jeg stille - jeg kunne sitte i timer å male sammen med henne. Jeg gikk på Jarnsløkka skole i Asker, men lengtet tilbake til Kristiansand. Dermed fikk jeg flytte tilbake for å ta yrkesskolen her nede. Jeg gikk på en fagskole som var startet for de som hadde seilt under krigen - elektrolinja. Etterpå fikk jeg jobb hos AS Elektrisk som eksisterer den dag i dag.

Firmaet hadde å gjøre med det elek-

triske utstyret på alle teatrene i Oslo. På den måten kom han inn i teateratmosfæren. Han opplevde mange scenebilder på de forskjellige teatrene og tegnet dem ned. Han tegnet så å si alltid - mange mente at han tegnet rakere enn han kunne snakke.

KRISTIANSANDS TEATER

Alf hadde opprettet sitt eget elektrikerfirma da han fikk øye på en merkelig annonse i Fædrelandsvennen: Kristiansand teater søker lysmester/vaktmester. Tiden som ikke kan avt-

jenes som vaktmester kan avtjenes som billettør.

- Jeg søkte på jobben med god hjelp av advokat Risnes. På jobbintervjuet spurte styreleder Leo Tallaksen: "Kan du tapetsere, Alf? Jeg ser at du har vært instruktør. Kan du danse ballett?" Tallaksen må ha vært fornøyd med svarene, for jeg fikk jobben. Dette var i 1976.

Teateret var ferdig bygget utvendig da Alf kom - den kjente dekoren utenfor var utført av maler Finne fra Grimstad. Utsmykkingen hadde koste en million kroner. Innvendig derimot var situasjonen en helt annen.

- Den nye scenen hadde verken lyd eller lys. Til den første forestillingen "Baldevins Bryllup" ble 120 lyskastere pluss et manuelt bord kjøpt inn. Men så var det lyd. Jeg hadde ført opp 65.000 kroner til kontentum. "Hva betyr kontentum?" lurte styret på. "Det er når vi for eksempel vil ha lyden av måkeskrik" sa jeg. Da utbrøt Tallaksen: "Vi kan da ikke betale 65.000 kroner for noe måkeskrik er på Sørlandet!" Denne replikken har ført til mye latter rundt i landets teaterverden.

- I starten var vi kun to ansatte - i tillegg til meg var det Eva Thon som satt på kontoret og billettluken. Alt var i grunnen kaos - ingen visste noe om teaterdrift. Jeg hadde ansvar for lys, lyd

og scenografi samt alt som skuespillere og kunstnere forlangte i tillegg. Til den første oppsetningen, Baldevins Bryllup, hadde vi bare 14 dager på å lage scenografien. Jeg tok med meg en etasjovn hjemmefra (den ble stående i 25 år) - ellers var dekoren enkel. Et tapetsert rom. Jeg fikk hjelp med lyset av Kari Borg fra Det Norske Teateret de første dagene. Etter det måtte jeg kjøre lyset selv. Forestillingen ble en stor suksess selv om den ble slaktet i Fædrelandsvennen.

- En dag fikk jeg en telefon fra Julius Hougen som spurte jeg ville bli medlem av Det dramatiske selskap. Selskapet var den gang i 1976 en klubb for fiffen i byen. Imidlertid hadde vi mye nytte av

Selskapet som ofte stilte både med frivillige og kostymer til forestillingene. De satt også opp egne forestillinger.

Da Nupen kom hjem nyutdannet fra Tyskland startet han kveldskurs for mennesker som ville utvikle sine ferdigheter på lerretet. Alf var allereide medlem av Malerklubben i Kristiansand. Han meldte seg på kurset som utviklet seg til å bli et årelangt samarbeid.

- Vi var en syv, åtte stykker i Malerklubben, men hadde ikke egne lokaler. Vi malte i lokaler over hele byen før vi fikk fast atelier på Odderøya. Vi var blant de første leiertakerne da kommunen overtok Odderøya og ville leie ut til kunstnere.

Alf bygget opp et stort nettverk. Han var også ansvarlig for bookingen av forestillinger. "Vi måtte jo ha publikum", sa han. Det forsto "kremmerne". Så han fikk reise en god del og bli kjent med mange i teaterverdenen.

OPERA OG FLYGEL

- Så kom Operaen. Kristiansand ble regnet som operaby nr. 2 i Norge etter Oslo. Vi satte opp "Sigøynrbaronen" med stort kor og masse dekor. Det ble en fantastisk suksess ikke minst takket være Knut Skram og tre trønderbrødere i hovedrollene.

- Vi arrangerte også mange konserter. I den forbindelse fikk vi tildelt midler fra Zernhoff legat til å kjøpe et nytt flygel - hele 400.000 kroner. Vi fikk Robert Rifling til å dra ned til Steinway for å plukke ut et flygel. Han kom tilbake med et flott flygel og en tysk spesialist til stemme det opp. Dagen etter skulle Eva Knardal ha konsert i teateret. Hun var imponert over flygelet, men da hun hørte at Robert Rifling hadde hentet det, nektet hun å spille på det. Derfor valgte hun det gamle pianoet. Da utbrøt spesialisten fra Tyskland: "Die Alte Kneipe-piano?" Men slik ble det.

SJOKK I ORKESTERET

- En gang Symfioniorkesteret skulle spille 1812-overtyren av Tsjajkovski hadde vi hørt at uroppføringen i Moskva hadde inkludert både byens kirkeklokke og alle kanonene i Moskva. Vi ville ikke være dårligere, og ordnet klokkespill og tre dobbeltløpede hagler som skulle ha samme effekt som kanonene. Under generalprøven

ble haglene avfyrt på stikkord – det ble noen kjempebrak og hele orkesteret fikk sjokk. Fløytisten mistet fløyten og hele orkesteret skvatt så notestativ veltet – fullt kaos. Hagler ble for tydelig for sterk kost for dem.

Alf humrer når han forteller disse historiene. Han forteller at han hadde lange diskusjoner med Hultmann om oppsetningene. "Planlegging, Alf – planlegging er viktig". Da inviterte Alf styrelederen til å komme bak scenen under forestillingene og se selv. "Improvisasjon er det viktigste på teateret, mente han. Hver eneste forestilling er forskjellig. Det gjelder å være våken for mulighetene."

DIZZIE TUNES OG TORALF MAURSTAD

I flere år var han på sommertiden engasjert av Dizzie Tunes. Det var betalingen for at de skulle komme til Kristiansand å holde forestillinger. Alf husker at han måtte bygge forskjellige dekorasjoner – blant annet en trapp som skulle romme seks sparkepiker. De kom sprettende ut midt under forestillingen. Han måtte også bygge et piano som pianisten slo hull i under hver forestilling.

- Et av de store høydepunktene på teateret var besøk av hele stjernelaget med Wenche Foss og Toralf Maurstad i spissen og oppsettingen av "Solnedgang i Riga". Det var jeg selv som sørget for at det gikk i orden. Mitt nære vennskap med Toralf Maurstad skulle også resultere i at Toralf ville at jeg skulle bli teatersjef i det nye Agder Teater. Han sendte en skriftlig anbefaling som endte med: "Mannen er også lommekjent i Setesdal." Jeg ble ikke teatersjef – det ble Bentein Baardson. Men jeg ble teknisk sjef og var den som på mange måter måtte holde i tømene under de mange forestillingene.

FJÆREHEIA OPPSTÅR

En dag under et stort Ibsen seminar i Grimstad var en del deltagere på tur og kom til Fjæreheia. Da sa Baardson: "Her skal vi spille teater, Alf."

- Ikke var det vei, strøm eller vann. Hvordan skulle det gå? Fire teiger måtte også kjøpes ut før vi kunne bruke området. Det ble min jobb å overtale alle fire til å selge – én etter én. Første året skulle Ferdinand Finne ta seg av kostymer og scenografien. Han trakk seg fra scenografien. Dermed var jeg i

gang igjen. Jeg var heldig og fikk kjøpt gamle seil fra skoleskipet Sørlandet. Det dannet bakteppet. Etter en enorm jobb kunne "Katalina" ha premiere. Resten er – som det heter – historie.

- Min aller siste involvering i teateret var en liten rolle som kardinalen i operaen Tosca. Det var et høydepunkt for en som startet det hele som billettør.

Historien om Alf Mardon Huseth inneholder også barneteater, oppstart på Rosegården, et liv som kunstner og mye mer. Alt kan du lese om i boken: "Alf Huseth – en kulturbygger." Vi vil imidlertid ta med litt fra hans pensjonist tilværelse.

"HUSET" I VÅGSBYGD

- Samtidig som jeg gikk av med pensjon kom det en forespørsel til Malerklubben fra "Huset" i Vågsbygd. Et dagjem for mennesker med forskjellige problemer – noen med psykiske lidelser av forskjellig grad og andre uten spesielle diagnoser. Kunne noen tenke seg å undervise beboerne i malerkunst? Det måtte bli meg bestemte klubben – jeg var jo formann. Og slik ble det.

Jeg begynte i de små og så en rivende utvikling hos flere av menneskene. Jeg underviste hver uke i 13 år, og har hatt stor glede av det selv. Flere av elevene har hatt utstillinger, solgt malerier og fått et navn i kunstverdenen. Det er jeg stolt av.

GESTAPOKJELLEREN

- Mitt største engasjement som pensjonist har vært i Stiftelsen Arkivet. Mye av engasjementet stammer fra barneårene da faren min ble satt inn som fange av tyskerne. Jeg har et sterkt minne fra den gangen moren min og jeg så far ble leid inn på Arkivet av flere fangevoktere. En annen grunn er mine lange samtaler med Osmund Faremo i Byglandsfjord (hvor jeg hadde feriested). Da Stiftelsen Arkivet fikk tildelt det gamle nazihovedkvarteret på Grimble det satt ned en del komiteer – blant annet Gestapo komiteen som skulle stå for informasjonen rundt tyskernes overgrep under krigen. Under et møte her ringte lederen Torleif Sandnes til meg og spurte om jeg ville komme. "Du er så flink til å tegne – kan du ikke ta med deg blokk og blyant å stikke over?"

- Det gjorde jeg. Jeg satte meg ned og gjorde noen skisser mens møtet gikk



Alf Huseth fikk møte eksstatsminister Jens Stoltenber under hans besøk på Arkivet den 8.mai. (foto: Oddmund Harsvik)

sin gang. Da de andre fikk se skissene sa de samstemt: "Kan ikke du gjøre dette, Alf, etter ditt eget hode." Det var en lang prosess å bygge om og innrede den store kjelleren. Sammen med meg hadde jeg Lasse Laudal – sønn av major Arne Laudal. Major Laudal var en av de mest brutalt torturerte på Arkivet. Sønnen Lasse ble også arrestert bare 16 år gammel.

- Vi ble gode venner – nesten som Knoll og Tott. Jeg gjorde aldri noe uten konferere med Lasse. Vi hadde andre hjelpere også, men ofte var jeg helt alene i kjelleren. Jeg husker at det kunne være litt uhyggelig der nede på natten. Huset ga fra seg forskjellige lyder som jeg etter hvert ble vant til. Jeg begynte å snakke

med dem, sier han med et smil.

ANDRE OM ALF

8. mai 2001 var den offisielle åpningsdagen av Arkivet. Gestapo kjelleren var delvis ferdig i all sin grusomhet. Forfatteren av boken om han skriver: "Jeg ar spurt meg selv: Hvordan kan Alf vite at det var sånn? Er det Lasse Laudals formidling? Utstillingen har en intensitet som kanskje skyldes formidlingen av en ung gutts grufulle minner om et helvete på jorden i Arkivets kjeller. Den av Alfs skikkelser som grep meg aller dypest i hjerteroten, var hans fremstilling av Arkivets eneste kvinnelige fange."

Selv vil ikke Alf skryte for mye – der-

for kan vi la en annen gjøre det for han. Bentein Baardson har sagt at: "Alf Huseth kan alt – sveise, male, bygge og styre det tekniske. I tillegg har han en kunstnerisk åre." Baardsen siterte ordtaket: Nød lærer naken kvinne å spinne. Han anvendte det på Alf: Den store mangelen på økonomiske resursser, på verksted og garderober gjorde det lite attraktivt for profesjonelt personell å søke seg til Kristiansand. Manglene i bemanning, var med på å tvinge Alf til å bruke alle sine egne iboende resursser. "Nøden" tvang frem tusenkunstneren i han.

Alf Mardon Huseth fikk Kongens Fortjeneste medalje 11. mars 2014.



DE FLESTE SPØRSMÅLENE FIKK VI IKKE STILT

Vårt intervju med den fremtidige generalsekretæren i Nato, eksstatsminister Jens Stoltenberg ble ikke helt som forventet. Men vi fikk svar på et par spørsmål, og i Klar er vi ikke storforlangende.

Tekst og foto: Oddmund Harsvik

Jens Stoltenberg besøkte arkivet i forbindelse med frigjøringsdagen for Den andre verdenskrig, 8 mai. I den forbindelse ble Gatemagasinet Klar lovet et intervju. Nå har vi forståelse for at tiden er knapp og at mange vil ha en bit av ham. Intervjuet ble derfor knepet inn til et par spørsmål i løpet av knapp tilmålt tid, i kø med resten av pressekorpsen.

HEDRET DE FALNE

Vi fulgte imidlertid Stoltenberg da han holdt sin tale for å hedre falne under krig, i nasjonens tjeneste.

- Det blir aldri umoderne å feire seiersdagen 8. mai, en seier for frihet mange ga sitt liv for. Christian Lian fra Kristiansand var en av dem som døde i Afghanistan, i kampen for afghaneres frihet. Christian Lian døde ikke forgjeves, så den tidligere statsministeren, som fra høsten blir generalsekretær i Nato.

- Modige mennesker verden over kjemper nå for sin frihet, så han mens han la ned krans ved minsteinen over de 162 falne sørlendingene fra andre verdenskrig. Han minnet om at kampen for frihet er like viktig nå som den gang, og han brukte 10.000 norske soldaters innsats i Afghanistan som et eksempel på kampen for frihet.

LOT SEG BERØRE

Eksstatsministeren ble vist rundt i Arkivet, og selv om det var tydelig at han hadde vært der før, lot han seg rive med av krigsveteranen, Lasse Laudal, sønn av major Arne Laudal. Han viste Stoltenberg rundt i torturrommet og cella, forklarte innhold i montrene som med sitt innhold synliggjør den dramatiske historien fra Gestapos handlinger mot sørlendinger under krigen.

VIL YTE MER

Da vi får Stoltenberg på tomannshånd (eller tremannshånd, hans rådgiver, Randi Ness er nærværende

og passer klokka) spør vi om hva han fikk ut av omvisningen.

- Det er like gripende hver gang, og Lasse Laudal er en utrolig flink forteller. Han opplevde jo krigens gru selv den gang.

- Men den gang hadde nordmenn et land å søke tilflukt til. Jeg tenker på syrerne som i dag bli stuert sammen en million flyktninger i Libanon, et land på størrelse med Rogaland. Vi som selv har opplevd behovet for et sted å flyktet til, tviler oss frem til å ta imot 1000 syriske flyktninger. Hva synes du om det?

- Det som skjer i Syria er tragisk. I Arbeiderpartiet har vi vedtatt å øke støtten til de landene i nærområdet som tar imot flyktningene, vi har også gått inn for å øke antall flyktninger til Norge.

BLIR AVHENGIGE AV LAR-MEDISIN

Det er ikke enkelt å få penset samtalen inn på rusproblematikk på en dag, tid og sted der det dreier seg om krigens gru og redsler. Men siden vi er et magasin på et felt der det også skjer kamp om liv og død, argumenterer jeg meg frem til å få stille et par spørsmål også om dette.

Jeg viser til at storparten av de som i dag kommer inn til Lar-behandling (Legemiddelassistert rehabilitering), kommer dit fordi de er blitt avhengige av Lar-medisin.

- De kjøper Lar-medisin som selges som narkotika på gata og blir hekta. Dermed er de kvalifiserte for Lar-behandling. Det skjer i dag like mange overdoser av metadon og andre Lar-medisiner som av heroin. Du er fremdeles leder for vårt største politiske parti, og har sikkert en mening om dette?

VIL HA HEROINASSISTERT BEHANDLING

- Jeg kjenner ikke de sakene du viser til, men Lar er ett av mange tilbud for

å hjelpe folk med narkotikaproblemer. Arbeiderpartiet har gått inn for å prøve heroinassistert behandling på en medisinsk forsvarlig måte. Så får vi vurdere det. Det er jo slik at de aller fleste familier har noen som sliter med rus og narkotika, men det rammer også mange flere i nære omgivelser. Derfor er det viktig at vi finner frem til behandlingsmodeller som virkelig kan hjelpe.

- I Bergen har det forekommet 18 tilfeller overdoser metadon. Er ikke det alarmerende, spør vi?

- mJo, men det er vel også derfor Bergen har bedt om å få prøve andre behandlingmetoder, avslutter Jens Stoltenberg til Gatemagasinet Klar.

SPØRSMÅLENE VI IKKE FIKK STILT:

Skal Heroinassistert behandling erstatte Lar-behandlingen, eller skal den bli en lindrende behandling for de som sliter mest?

Hvis den skal erstatte Lar-medisin: Når Metadon, subutex og andre eksisterende Lar-medisin fører til overdoser, hvorfor tror dere da at overdoser med heroin vil synke hvis det skal inn i stedet for, eller sammen med eksisterende medisin?

Vi synes også det er rom for flere differensierte behandlingsmodeller. Men når dere nå foreslår heroinassistert behandling, må jeg anta at den skal foregå slik det foregår i dag: Det å hente medisinen er hele behandlingen?

Hva med å beholde Lar, men la medisinen bli en del av en aktiv, terapeutisk institusjonsbehandling? Bli restriktive på at medisinen skal inn-tas samtidig som den utdeles?



FOR EN NEVE DOLLAR

Utvandringen fra Lister regionen var massiv rundt 1900-tallet. Men til forskjell fra andre landsdeler vendte svært mange hjem igjen etter en stund. Med seg hadde de både dollar og amerikansk smak.

Tekst: LEIF STRØM Foto: TOR ERIK SCHRØDER

I perioden 1890 til 1970 var Lista det stedet i Norge med størst utvandring. Nøden var stor og utsiktene til arbeid så å si null. Hele familier dro over på desperat jakt etter å få et bedre liv. Resultatet var at Lister regionen nærmest var folketom i en periode. Men etter hvert vendte flere og flere hjem igjen.

- Skal jeg si noe om konsekvensene av utvandringen må det være at den tilførte Vanse og området rundt svært mange dollar. Det var godt for distriktet og den enkelte. De som kom hjem med dollar bygde hus og startet sine bedrifter. Spesielt på 70-tallet vendte mange hjem. Det var da Lista Aluminiumsverk ble startet opp. Da ble det jobber nok og fremtidstroen var lys og stor.

"TRUNKEN" – ET STYKKE AMERIKA

Vi snakker med **Liv Lyngsvåg** som er mammaen til Christina Breisnes. Mamma er styreleder og Christina daglig leder i "Trunken" – en helt original og spennende forretning med massevis av amerikanske møbler og interiør, matvarer og godterier. Her kan man fråtse i corned beef, popcorn, pancakes, peanut butter, grillsauser, amerikanske såper, lys og en utrolig mengde forskjellige godterier. Alt er direkte importert fra The Land of Glory. Utenfor forretningen flagrer både det amerikanske og norske flagget i skjønn forening. Adressen sier også sitt: Brooklyn Square, Vanse.

- Jeg elsker Amerika, sier Liv med glød i stemmen – det har jeg gjort helt fra jeg

som jentunge satt på fanget til bestefar og hørte alle de fantastiske historiene han fortalte fra sin tid "over there". Jeg så for meg alt jeg kunne gjøre og oppnå i mulighetenes land.

- Det var dette som ga meg ideen til butikken "Trunken", forteller Liv. Navnet kommer av at en trunk er en slags kiste med alt mulig rart i. En trunk kan nok se sliten ut utenpå, men inni kan det være mange skatter (dermed minner den nokså mye om et menneske med erfaring). Imidlertid kunne jeg ikke drive butikken selv. Jeg hadde allerede en god og trygg jobb som seniorkonsulent i Agder Energi. Dermed ble vi enige om at Christina skulle drive den, og det gjør hun helt utmerket. Hun er i

USA akkurat nå, men kommer tilbake i morgen.

EN DRAMATISK HISTORIE

- "Trunken" er en hyllest til mine forfedre som utvandret og ga meg alle historiene fra Amerika. De drømmene jeg vokste opp med stammet for det meste fra historiene bestemor fortalte. Mine besteforeldre utvandret rundt 1910 og kom tilbake under depresjonen rundt 30-tallet. Da var far tre år gammel, mens mor ble "laget" i Amerika og født her.

- Imidlertid gikk det ikke så bra her hjemme – tidene var tunge i tiden frem mot andre verdenskrig. Derfor bestemte to av mine besteforeldre, Isak og Olga, for å vende tilbake til Amerika. Men returen skulle ikke gå helt som planlagt: De kunne ikke reise samtidig, for Isak måtte dra noen dager i forveien. Han skulle ordne med hus og jobb før resten av familien kunne komme over. Den 8. april 1940 gikk han om bord i Bergensfjord i Bergen. Hun sto igjen med tre barn som alle gledet seg til å følge etter pappa. Men dagen etter kom krigen! Dermed ble det umulig for Olga og guttene å komme av gårde. Olga trodde dessuten at Isak var gått ned med Bergensfjord og var død. Hun og sønnene bar på denne sorgen i tre år. Da fikk de en dag et brev via Sverige. Her sto det at Bergensfjord ikke var gått ned, og at Isak levde i beste velgående i Amerika. Man kan jo bare tenke seg hvilke følelser dette ga i den lille familien. Pappa hadde gjenoppstått fra de døde. Men på grunn av krigen skulle det gå enda tre år før de traff hverandre. Da kom Isak hjem med mer enn en neve dollar og mange skatter.

- Da bygde de hus og kjøpte bil og levde i grunnen ganske godt etter det

IKKE ALLE LYKKES

- Som nevnt var grunnen til all utvandringen i begynnelsen av århundret nød og mangel på arbeid. Alle reiste med håp om et bedre liv. Senere – fra rundt 50-tallet var det mange lykkejegere og unge mennesker som dro av ren eventyrlyst. De fleste greide seg bra derover – de jobbet hardt og kunne tjene godt. Men noen valgte feil. De besøkte barer i stedet for å jobbe – dermed forsvant mange av dem i ørkenen Sur. En søppelfylling i Brooklyn hvor de nærmest var uteliggere sammen med akterutseilte og arbeidsløse sjøfolk. Her levde de under de verste forhold og måtte



www.americanfestival.no - "American Festival" – hver "last weekend in June"

bygge sine egne hus av ting de fant. Det er skrevet en bok om dette, og selv har jeg vært der. Triste saker.

LITTLE AMERICA

Liv Lyngsvåg er '52-modell og var russ i 1970 da tidene virkelig var lyse på Lista. Hun har aldri selv bodd i Amerika selv, men kjenner seg litt amerikansk gjennom alle historiene hun har hørt, og alle opplevelsene hun har hatt på sine reiser over hele USA. Hun er der minst 2 til 4 ganger i året.

- Mange reiste nye hus i amerikansk stil på 70-tallet med "screendoor" og "bay-windows" – romslige og elegante hus som preger Vansø den dag i dag. Mange har – helt opp til i dag – vært tro mot denne byggestilen. Derfor fremstår Vansø som en helt unik bygd i dag – full av liv og aktivitet med en amerikansk "touch".

Amerikanske uttrykk går igjen også i dagligtalen. For eksempel sier man "sinken" når man mener vasken og sertifikat omtales som "laisens". Alt dette har gjort Vansø til en spennende turistattraksjon på Sørlandet.

VANSØ - EN TURISTMAGNET

- Jeg liker å være aktiv og arrangerer hvert år tur til Brooklyn for ca femti damer. Vi bor gjerne på The New Yorker hotell (Dolly Parton bor i toppleiligheten). Vi besøker Radio Music Hall, FN-bygningen, Ground Zero og har det hyggelig sammen. Vi legger også turen innom Bay Ridge og 8. Avenue i Brooklyn hvor mange av våre nære slektninger bodde. Det er nesten som å komme hjem!

- Jeg er også med på å arrangere den årlige "American Festival" – hver "last weekend in June".

Vi har flere arrangementer som trekker godt med folk. Mitt forhold til Amerika er nært og varmt. Jeg lever og ånder for å få opp gløden for Amerika! På mine reiser – ofte alene – sørger jeg for å trefte flest mulig mennesker og knytte nye forbindelser. Man kan si jeg har ett ben i Vansø og ett i Brooklyn, sier hun med en smittende latter.



Stiftelsen Klar og Gatemagasinet Klar mener, som de fleste andre i samfunnet, at seksuelle overgrep mot barn, kvinner og menn er dramatisk voldskriminalitet som ikke på noen måte skal bagatelliseres. Derfor blir vi skuffet når store aviser som Fædrelandsvennen i overskrifter omtaler overgrep fra en voksen kvinne mot en 14 år gammel gutt som "hadde sex med".

Det har vært en gjennomgående bagatellisering av spesielt overgrep mot unge gutter og menn. "Menn kan ikke voldtas", hevder noen. Og de begrunner påstanden med at så lenge gutter og menn har ereksjon og får orgasme, så er de villige. Andre mener at kvinner som har sex med gutter i puberteten driver sunn sexopplæring.

"Dette er alle unge gutters våte drøm", hevder de.

Den største grunnen til skuffelsen over avisen Fædrelandsvennen, er at de opprettholdt overskriften, til tross for at

de ble gjort oppmerksomme på bagatelliseringen via sosiale medier. Riksaviser som Aftenposten og VG hadde sakset/kopiert denne reportasjen fra Fædrelandsvennen. De kjørte til å begynne med den samme overskriften: "Kvinne dømt for sex med gutt (14)." Men de endret raskt denne overskriften da de ble gjort oppmerksomme på feilen.

Fædrelandsvennen opprettholdt sin opprinnelige overskrift.

Klar er også skuffet over mangel på reaksjoner fra leserne på dette medieovergrepet. Hadde en slik overskrift

blitt brukt i eksempelvis Øygarden-saken, hadde det blitt berettiget bråk fra både advokater og lesere. Nå skjedde det med en gutt, og da er det jo bare...?

Klar ser på overtrampet som en bagatellisering på nivå med de nevnte beskrivelsene lenger oppe i denne artikkelen.

BLIR IKKE TRODD

Gutter og menn som blir utsatt for overgrep har problemer med å bli trodd av politiet hvis de anmelder. I tillegg blir de sett på som svake menn av omgivelsene. Dette forsterker skammen, slik

som i tilfellet "Geir".

Vi kom i kontakt med Geir via det sosiale mediet Twitter etter at vi tydelig gjorde vårt engasjement mot overgrep. Etter å ha blitt dopet på byen og deretter voldtatt av en annen mann i sin egen leilighet, møtte han liten forståelse hos både politi og arbeidsgiver.

"Vi menn blir liksom ikke voldtatt. Og dersom det skjer, så bagatelliseres det med at dette skjer skrulle, feminine homser som vil det sjøl. For det første skjer det i like stor grad heterofile menn. Og ingen "vil sjøl" bli utsatt for voldtekt", fastslår Geir.

For Geir startet det som endte med overfallsvoldtekt i egen leilighet med noe som skulle være en hyggelig fredagspils på Grünerløkka, sammen med gode venner.

SANNSYNLIGVIS DOPET

"Jeg hadde ikke drukket så mye, men kjente meg plutselig uvel og ganske tåkete. Idet vennegjengen skulle gå, måtte jeg en snartur på toalettet. Da jeg kom ut derfra, var de andre dratt. Så husker jeg ikke mer før jeg satt i en

taxi med en fyr jeg ikke visste hvem var. Han ble med meg opp i leiligheten da taxien stopper. Det bare skjedde.

Deretter husker jeg bare små glimt".

Geir husker at han ligger i sengen og ser at den fremmede gjesten står over ham. Han skjønner plutselig hva som er i ferd med og skje, og roper "nei, nei". Deretter husker han lite før han våkner i sofaen ute på stua. Når han ser rundt seg, oppfatter han at hele leiligheten er rasert. Gjesten hadde rasket med seg en del ting i en bag han hadde stående, og dør ut til gangen sto åpen.

BLIR IKKE TRODD

Geir levde singel. Han hadde en bra jobb som ansvarlig i en matvarebutikk og en stor vennegjeng. Voldtekten snudde opp ned på livet over natten.

Han fikk liten hjelp av politiet da han ville anmelde forholdet. Han fant det først for flaut å si noe om voldtekten. Saken ble derfor anmeldt som innbrudd. Da han endelig tok mot til seg og fortalte, ble han ikke trodd. Politiet gikk automatisk ut fra at dette dreide seg om frivillighet. Geir fikk også prob-

lemer med arbeidsgiveren da han ba seg fri noen dager på grunn av det som skjedde.

"Du får slutte å drikke og å fly på byen så mye. Da blir du i bedre stand til å takle jobben", var sjefens rasende svar.

Til tross for at Geir selv fant frem til et ansikt på Facebook som lignet sterkt på overgriperen, ville ikke politiet gå videre med saken. De hadde få lite ressurser og for lite kunnskap om den potensielle overgriperen. Derfor ble saken henlagt.

Overgrepsofre føler at de har få å dele opplevelsene med. Geir var heldig som har en kjæreste som støttet ham. Kjæresten fant en dag en brosjyre om Dixi på legekantoret, og tok den med hjem til Geir. Da han endelig tok mot til seg og ringte organisasjonen, fikk han hjelp til å leve med opplevelsen. Han fikk overført skammen der den hører hjemme:

Hos overgriperen.

Dere kan lese mer om denne saken på Geirs egen blogg: voldtattmann.org

DETTE ER DIXI

Dixi arbeider for å hjelpe voldtektsofre og deres pårørende, spre informasjon om senskader og skadefølger, samt drive holdningsskapende arbeid.

- gir informasjon og støtte til utsatte og dere familier så tidlig som mulig.
- er behjelpelige med å opprette DIXI-samtalegrupper for både voldtatte og dere pårørende.
- Driver holdningsskapende arbeid og utgir informasjon til blant annet hjelpeapparatet, skoler og samfunnet for øvrig.
- Er proaktive med hensyn til innlegg og debatt i media, oppsøkende virksomhet, kampanjer og markeringer.
- Er et lavterskeltilbud - som betyr at det ikke er nødvendig med henvisning fra psykolog eller lege.
- Er også et tilbud til gutter og menn

Tilbudet er gratis

om å være medmenneskelig

Amnesty Norge, skriver i en kronikk i dagens Dagbladet (25.04 2014) at Libanon, et av nabolandene til Syria tar i mot mellom 1000 og 2000 flyktninger fra Syriakrigen, hver dag. I Norge har vi satt grensen på 1000 per år.

Libanon er et lite land i Midtøsten som grenser til Syria i nord og øst og Israel i sør. Det totale arealet på landet er på 10.400 km², omtrent like stort som hele Rogaland fylke, som har en størrelse på 9 375,93 km². Libanon hadde per. 2010 et befolkningsantall på 4.125.247 mennesker. Det er bare 983 809 mindre mennesker enn hva som er det totale antallet her i Norge.

Siden borgerkrigen i Syria brøt ut i 2012, har Libanon tatt i mot over en million flyktninger fra nabolandet. Landet registrerer mellom 1000 og 2000 nye syriske flyktninger hver dag. Og selv om Libanon allerede er i overkapasitet av mennesker, fortsetter de å ta inn nye flyktninger.

Her i Norge tok vi inn tilsamen 856 mennesker fra Syria i løpet

av 2013 og regjeringen har satt en maksgrense på 1000 flyktninger per år. Jeg mener at dette ikke er annet enn et symbolsk tall for framstå som gjestfrie overfor resten av verden. Vi spytter på de syriske flyktningene og alle de andre landene som har valgt å åpne dørene for menneskene på flukt, når vi setter en slik lav grense. Vi må øke antallet og vise at vi vil hjelpe.

Hvordan kan det ha seg at verdens rikeste land ikke kan lage plass til mer enn 1000 mennesker i nød? For meg bekrefter dette at penger gjør folk egoistiske og kravstore. Vi har fått det så godt i Norge, at vi ikke lenger evner å se at andre mennesker trenger vår hjelp. Norge har plass til mer enn 1000 flyktninger. SV krever å øke grensen til 5000 per år. Etter min mening er det også for lavt, men absolutt mer rettferdig enn 1000.

Når det lille, fattige landet, Libanon kan lage plass til en million mennesker, da kan vel også vi klare å yte litt mer rom enn hva vi gjør i dag? Det anslås at over 150.000

mennesker har dødd som følge av borgerkrigen. 12.000 av dem er barn.

Ni millioner mennesker er drevet på flukt fra hjemmene deres.

21.04 2014 skrev Aftenposten om hvordan de, omtrent 20.000 flyktningene i flyktnigleiren Yarmouk i utkanten av Damaskus. De måtte spise dyrefør og blader fra trærne fordi leiren ikke hadde fått noen matforsyning på drøye to uker.

Dette viser hvor kritisk situasjonen er blitt for de syriske sivile og det ser ikke ut som om situasjonen vil bli noe bedre med det første.

Så jeg ber våre politikere om at dere nå tar borgerkrigen i Syria mer på alvor. Se de lidende menneskene og bli mer gjestfrie. Det koster oss ingenting å åpne dørene for disse menneskene. Vis at vi fortsatt er et land som bryr oss.

Natalia B. Harsvik



MINI: Æ bler så sur på pappa som alltid tar så sjøl så innmari høytidelig. Han har vært sjuk noen da`er å da maser han skrekkelig på mæ. Å da ædde ikke mæ som bjeffer, det e` han. Bare hør åssen æ har det Mini, sier han, æ ska lese for dæ det æ har skreve om min egen syke tilstand i dagboka, for det kan jo hende noen vil lese

mine «siste ord», Mini. Ei eller annen gang.

Hør bare:

«Skal jeg beskrive en «dødssyk» mann? Tankene, synene, følelsene og de siste erkjennelser?

For det første er det måten å bevege seg på. Flyttingen av lemmene, enten det er armer eller bein så preges de av blytung langsomhet og maktesløs selvpågivelse og fortvilelse. Er det noen vits i å flytte på dem i det hele tatt? Det er jo snart slutt! Alt sitrer i kroppen og en konstant skjelving dirrer like under huden som er klam og fuktig og har en lyttende følsomhet i hver eneste pore. Den venter likesom med tilbaketrukken engstelse på at neste varme feberbølge skal skylle som en brenning over hele det kroppsberget jeg går og drar på. En feberbrenning som slår ned i skallebrasken og sender flammende lanser ut i alle hoderetninger, mens svette renner i lunkne bekker nedover pannen og neseryggen.

For det andre er det de indre organer som tydeligvis har sendt krigserklæringer i alle kroppsretninger og kjemper innbitt og med hatefull motstand mot mine forsøk på å blidgjøre systemet ved hjelp av fårikål eller bløtkake eller

søte desserter. Kroppens «røde kors», magen, har mobilisert og prøver med alle midler å kvitte seg med forgiftningene som herjer. Men metodene den bruker grenser til konstant tarmslyng. For det tredje er det tankene og følelsene som, forgiftet av kroppens krigsherjinger bedriver bakholdsangrep på hverandre ved å prøve å overbevise meg om hvem av dem som har makten. Tanken sier: Dette vil du bare kanskje overleve. Følelsene sier: Dette vil du helt sikkert ikke overleve! Og så jeg da som trodde jeg ville finne støtte i det åndelige. Det er bare å innse at de positive demninger jeg har bygd opp er satt ut av spill, - slusene er åpne og negative bølger flommer fritt i det psykiske tomrom. Knitrende stjerner danser i skallen når jeg hoster, så jeg kan trygt si at jeg befinner meg i et mentalt kosmos – et svart stjernebesatt himmelunivers absolutt hele tiden. Kjære Gud – vil jeg overleve? Jeg vil ha et overbevisende svar av deg Gud. Men hvis du sier at jeg overdriver så vil jeg protestere vilt, for jeg er en saktmodig sjel som alltid har gått meget stille i alle dører med min erkjennelse av å ikke ha lenge igjen. Så Mini, - nå skjønner du vel at det er alvorlig fatt med mæ.»

Æ syns ikke du ska` fleipe med å kalle dæ sjøl en «dødssyk» mann pappa. Hvis du tenker dæ om, så e` du snart enig i at ordane dine bare e` domme. Det syns i alle fall æ!



DRØMMEN OM DRAMMEN

Det gjelder å proppe seg med drømmer, slik at man kan komme seg helskinnet gjennom livet, som venter der utenfor, og eksistere i noen dager til, til tross for loven om alle tings og alle menneskers jævlighet.

Tekst og illustrasjon Arvid Bergstøl

MINNER FRA HALVVEISHUSET

To ganger i måneden, som regel noen dager før han visste trygda ville komme, ble Ivar veldig stille og irritabel. Han kunne brøle opp i et veldig sinne, men ble hver gang respektløst bedt om å holde kjeft av gruppa. Vi var alle klar over hva han gruet seg til. Han våget nemlig ikke å hente trygdepengene uten eskorte, og selv om han ønsket gruppas hjelp så torde han i begynnelsen ikke spørre oss. Men en kveld på ti-trinnsmøtet erkjente han sin usikkerhet og redsel for å ble sluppet løs alene med pengeanvisningen i neven. For tross alt var det ikke lange veien fra posthuset til polet med alle de klukkende fristelsene og på tilbakeveien fra posthuset til Blåen måtte han passere både Rema og Rimis ølutsalg. Da vi skjønnte hvor alvorlig det var for Ivar endte det med at alle i gruppa tilbød seg å være pengevakt for ham. Det ble besluttet at tre fra gruppa skulle følge ham på den vanskelige veien helt til postluken, men hva ville skje når pengene var hevet på postkontoret? Da ville de virkelig brenne i Ivars lommer, sitre og hviske og kanskje overta hans gode hensikter og nærmest tvinge ham til å bli innløst i drikkevarer. «For det er kapitalen som styrer verden», sa vi og de vanskelige beslutningene som lå innebygd i Ivars trygd kunne selvsagt ikke overlates til ham alene. Ivar nikket og nikket og prustet irritert med underleppa som skalv og hoppet som en levende fiskehale, og tilslutt brølte han opp og smalt neven i kneet med et høyt TAKK til alle sammen. Han ville så absolutt benytte seg av tilbudet om pengevakt, brølte han med rødt ansikt og morske øyne. Når kapitalen var høytidelig hevet og han, skjermet av sin tremann sterke pengevakt, var kommet helskinnet og rik tilbake til Blåen, så ville han gi pengene til forstanderen og be ham låse dem inn i pengeskapet. Mot kvittering selvsagt. Anstrengelsen over disse alvorlige beslutningene hadde gjort ham svett og urolig og jeg kunne se utryggheten vokse mens et blast slør la seg over øynene og fingrene trommet på kneet. Var forstanderen til å stole på? Vi gav Ivar beroligende smil og sa han kunne forlange at forstanderen skulle ta pengene frem ei gang i blant så han kunne telle de og bli trygg på at de lå trygt der de lå. «Det er jo dine penger for faen!» sa vi. Han syns jo det var litt herlig med all omtanken vår og etter hvert glimtet et lite lys i øynene hans mens han begynte å drømme om ufattelige rikdommer. For det kunne jo hende at den store Lotto-gevinsten som kom til lørdag ville bli hans, og da ville forstanderens pengeskap bli altfor lite og utrygt. Vi kunne se selvbevisstheten vokse inne i Ivars drømmende brune blikk. For Lottorekken han skulle levere denne ganga var det ingen andre som hadde, sa han,

- den var helt spesiell og helt umulig å kopiere, så hvis den slo til ville utbetalingen bli formidabel. Minst 7 – 8 millioner. Han endret aldri på Lottorekka si, for tallene han brukte var hellige og hadde en magisk betydning for ham. Han ville ikke si hvilke tall, for da kunne andre kopiere han og da måtte han jo dele gevinsten med andre og det ville han ikke. »Men du får et helvetes problem når du får sjekken», sa vi «da blir det utrygt å være deg.» Ivar sank tilbake og trakk det blasse sløret foran de lysende øynene for å skjule angsten som grep tak i ham, og han ble taus og sta med fingrene trommende på knærne. Men det varte ikke lenge før han gløttet frem med et hånlig glimt i øyet som snart ble til medfølende hoderisting med alle oss andre som aldri, - aldri – ville komme til å vinne den store Lottogevinsten. For da skulle han kjøpe seg leilighet på Høyvold Brygge og stor båt. Ikke i plast, men ei stor sørlandsnekke som skulle ha egen båtplass så han kunne se den fra leiligheten. Båten skulle ha blå kalesje, oljet treskrog med blåmalte tofter og dørker og kanskje en liggeplass under bakken foran. Og så må det være mange rom og hyller, mente han. «Hva skal du bruke dem til?» spurte jeg. Han skjelte og flakket med øynene mens han hurtig prøvde å skjule sin drøm om å ha ei flaske fin konjakk han kunne ta frem og se på – bare se på – når gleden over slaraffenlivet ble for stort for ham. Sette flaska på motorkassa på en fuktig klut så den ikke skulle skli i den svake blå dønningen. Riktig sitte der i sola og se på flaska og minnes alle de «gode vennene» som brennevinet hadde gitt. Betydningsfullheten. Overbevisningen om å være en ener blant idioter. Overlegent kunne ta ordet i forsamlinger mens en andekting lyttende taushet la seg i salen, mens han holdt alle i ånde med sine mange rike erfaringer som verdensmenneske på alle hav. Eller han så inn i en nordkapps natt av barndomsminner. Å nei, han visste hvilken betydning godt brennevin hadde hatt, men påsto med irriterte håndbevegelser og sta hoderisting at han aldri kom til å åpne flasken, og hvis han gjorde det, så kom han i alle fall ikke til å smake, men lukte kanskje, det var ikke så farlig, men aldri smake for han visste han var alkoholiker og derfor ikke tålte en eneste dråpe. Men, sa han, husk det var lenge siden han hadde drukket virkelig fint brennevin som konjakk, for de siste årene hadde han bare drukket billig skvip, også rødsprit. Bortsett fra den dagen trygda kom. Da var det drosje til polet og Koskenkorva og Polarvodka i posane hjem igjen. Men trygdedagen var spesiell. «Nei fint brennevin var noe helt annet», sa han. Da kan en nippe til glasset og nyte gullglimtene i konjakkfargen sittende i en behagelig stol sammen med betydningsfulle mennesker. «Det var livet!»



Vi spør 5 på Shalam:

Hvilken verdi mener du livets konsekvenser har? Er konsekvenser kun straff, eller kan det også være belønning?



VIDAR GUNDERSEN
Leder av oppsøkende arbeid

Jeg mener at konsekvenser har ulik funksjon på ulike grupper. Den gruppen som vi arbeider for, har vokst opp med konsekvenser hele livet, og de opplever konsekvens som straff. For unge som vokser opp, vil nok konsekvenser ses annerledes på. Men det er viktig å sette et skille mellom straff og konsekvenser. På spørsmål om hva han synes er bra på Shalam, svarer han med et smil: - Det meste. Her behandles alle likt. Her er lav terskel. Og vi tillater hverandre å være den vi er.



THOR BJØRN MERSLAND

Rusadferd for konsekvenser for så mange. Foreldre berøres av barnas misbruk, og barn får konsekvensene av foreldrenes misbruk. Også andre nære omgivelser preges av dette. Jeg tror at hele livet bidrar til konsekvenser, både positive og negative. Konsekvenser kan ha like mye positivt preg som negative.. Han synes arbeidet på Shalam er givende. Her samarbeider vi godt, alle tar et tak der det trengs. Og det er givende å få jobbe for at mennesker som sliter skal få det bedre.



RITA
leder av arbeidstreningsavdelingen

Konsekvenser er retningsgivende for hvordan vi bør leve våre liv. Gjør vi noen feil, blir konsekvensene negative. Gjør vi noe riktig, noe bra, blir konsekvensene positive. Dessverre gjentar vi alt for ofte feil. Det betyr at vi ikke alltid er så flinke til å lære. Konsekvensene av at vi bryter regler, er vel blitt satt for at vi ikke skal bryte de samme reglene igjen. Rita synes det er flott å jobbe på Shalam. Hun ser at mange får hjelp i det arbeidet de gjør.



SØLVI ENDRESEN
Administrasjonsleder

Livet vi lever fører alltid til konsekvenser på en eller annen måte. Gjør jeg ting i dag, får jeg litt mindre å gjøre i morgen. Dessverre er det slik at de vanskelige og tunge konsekvenser rammer enkelte mer enn andre. Jeg ser ikke konsekvenser som straff, men som en naturlig del av hvordan vi lever våre liv. I Shalam får jeg jobbe i team. Jeg får komme i kontakt og bli kjent med mennesker jeg ellers ikke ville ha truffet. Det er svært givende.



THOR SOLBERG
Gateprest, musiker, predikant, kontaktskaper

Jeg er mer opptatt av nådegavene enn av konsekvenser, sier han. - Men er ikke nådegaven også en konsekvens av noe, spør jeg? - Jo, du har helt rett. Det heter jo så riktig at vi høster som vi sår. En bedre beskrivelse av konsekvensene kan ikke jeg gi. Konsekvensene kommer ofte som en del av våre liv. Men dessverre rammer de noen mer enn andre. Derfor er vår jobb å møte de som alltid er blitt møtt med kritikk, med tillit. Gi de følelse av at de er verdifulle, for det er jo vi alle.. Her kommuniserer vi ut fra likeverd. Ingen er over, ingen under, men på siden, likestilte. Shalam er et sted hvor de frosne tårer kan tines.

Til deg og meg?

Til deg og meg
som ikke våger å forvente
at livet skal slå ut sitt hår som før
og derfor lever som vi ikke kjente
et streif av vår i alt vi tror og gjør,
til oss som aner lys, men altfor lite,
og derfor lar et mismot stadig bite,
til plage for oss selv og det vi vil,
til deg og meg
har jeg en høyst beskjeden tanke:
Kom, sett deg ned og kjenn
at Gud er til?!

Nå kysser tiden?

Nå kysser tiden vår dag farvel,
nå blekner det grønne og ranke,
vårt øye lukker seg av seg selv,
og taushet lister sin brede fell
over hver rastløs tanke.

Nå hvisker så blygt den gamle sjel
om gleder som kom og gikk,
om det man skapte, men slo i hjel,
om alle kjærtegn som del for del
går under i tidens blikk.

Når jeg ser?

Når jeg ser
på lyset
i et fuglebryst
og fakkelen av glede
i et barneblikk
og befrielsens mine
hos en stresslave
- da får jeg
tross alt
trøst nok
til å overleve?

Jeg fikk et brev?

Jeg fikk et brev i dag,
ikke noe å bli høyt oppe i taket
for, men høyt nok, vil jeg si,
såpass høyt at det bryr meg
like ut i tåspissene og
såpass dypt at jeg må
finne ei grein på det gamle
epletreet å gråte
en skvett?

A.O. Unhjem



ET STRÅLENDE EKSEMPEL

Ny selveid leilighet for første gang i sitt 53-årige liv. Et stort øyeblikk for Klar-selger June, og et stort øyeblikk for alle oss som kjenner den flotte damen.

Tekst og foto: Oddmund Harsvik

Vi hjelper June med å kjøre ut en del eiendeler før møbelbutikken kommer med en nykjøpt sofa. Det tar sin tid å flytte, men for June spiller ikke det noen rolle. Hun har oppnådd en drøm: Hun står som eier av egen leilighet!

Vi som har fulgt June, vet at alt dette ikke har kommet gratis. Da hun iblant fulgte eksmannen, Klar-selger Jan Villy ned til lokalene, helt i oppstarten av gatemagasinet, var det ikke mange ordene vi fikk ut av henne. Hun kikket ned i bakken når vi forsøkte få til en samtale. Mumlet og vred seg i sjenanse og sosial angst.

ET EKSEMPEL

Etter et år kom hun inn en dag og sa at hun ville forsøke, og fra hennes første dag i møte med dere, kjære kunder, har hennes personlighet endret seg. Hun er blitt tryggere på seg selv. Hun er blitt målbevisst og hun gjennomfører det hun setter seg fore. Vi unnlater med vilje i denne reportasjen å nevne den nye adressen til June. Ikke fordi June ikke tror at folk vil få vite hvor hun bor, men fordi hun trenger tid til å fatte. Og fordi hun selv vil invitere sine første besøkende.

TO FØR JUNE

Leiligheten har June finansiert gjennom Husbankens Startlån. Hun er

den tredje Klar-selgeren som gjennom Startlån-ordningen har blitt selveiere av egen bolig. Den første var Lars, deretter Marianne. Vi vet at flere av selgerne har den samme målsettingen. Første steg på veien er å få en bedre rusmestring. Aller helst vil mange ha full rusfrihet.

HUN STRÅLER

Hva betyr det så for June å oppnå dette målet?

Hun er ikke så god til å sette ord på det som rører seg inni henne. Men hennes store smil og gleden fra sjelens speil, øynene, forteller at dette overgår det meste. Da jeg kjører henne ut til leiligheten, venter hun på bilen fra møbelbutikken skal komme med en ny sofa. Neste morgen klokken 08 kommer flyttebilen med resten av sakene.

TOK EN BESTEMMELSE

- Etter det kan jeg slappe av og nyte, smiler hun, litt utslitt av alt flyttestrevet.

Vi spør henne hvordan hun har gått frem for å få til dette? – Andre kan jo bruke deg som eksempel, mener vi.

- Jeg tok en bestemmelse for to år siden om at jeg skulle få meg egen leilighet. Etter det har jeg gått inn for å spare og betale ned inkassogjelda, slik at jeg skulle bli kreditverdigg og få tillit nok til dette lånet.

- Og nå er du i mål?

- Ja, svarer hun stille og i ettertanke.

- Nå er jeg i mål

TAKK!

Et ord vi bruker flere ganger om dagen, men som likevel kanskje burde brukes oftere. Er vi flinke nok til å takke? For at noen er tilstede, for at noen strekker ut ei hånd, eller for at noen TAR den.

Stormberg tror på det å ta vare på hverandre, og å gi hverandre nye sjanser og muligheter. Vi tror på ansvar og plikter.

Til deg som har kjøpt dette magasinet; TAKK! Takk for at du tror på gatemagasinet og den muligheten de gir andre mennesker.

Til deg som har handlet hos Stormberg; TAKK! Takk for at du valgte oss og bidro til å gjøre verden til et litt bedre sted.



1% MAKES A DIFFERENCE

1% av Stormbergs omsetning brukes til samfunnsnyttige og humanitære formål. Les mer om denne ordningen på stormberg.no

STORMBERG
SMÅ TURER ER OGSÅ STORE

Fra kaos til SMIL

Jeg ba om at mamma og pappa måtte skilles. Han var voldsom i fylla. Da mamma endelig kastet han ut (bokstavelig talt) begynte vanskelighetene for alvor.

Tekst Leif Strøm Foto: Tor Erik Schröder

Iris Dahle er betenkt. Hun hadde lenge mest lyst til å avlyse intervjuet med Klar.

- Men så skjedde det noe inni meg. Etter den første telefonen var jeg langt nede. Jeg slet med en av mine depresjoner som nok stammer fra fortieelse av "hemmeligheter". Mange utfordringer siste tiden gjorde til at jeg begynte å stille spørsmål ved mange ting i livet mitt. Det har vært et tøft år med mange kriser på en gang. Året 2013 startet med et sam-livsbrudd og endte med at jeg hen-tet jeg min syke far hjem fra Thai-land. Midt i dette var jeg på min egen reise i meg selv, som videre sendte meg til Costa Rica og starten på en Yogalærerutdannelse.

-Reisen er jeg jo fortsatt på, det er en berg og dalebane. Hvor jeg ender rundt neste sving er ikke lett å si men akkurat nå er det godt bare å leve.

TØFF BARNDOM

Det er lett å forstå Iris sine proble-mer når man hører hennes histo-rie. Hun er født i Kristiansand men familien flyttet til Tønsberg da hun var en måned gammel. Da hun var nærmere seks år flyttet de videre til Kenya. Faren var sjømann og knyttet til et italiensk rederi der nede. Som syvåring kom hun hjem sammen med mamma og to søsken. Hun had-de også fem halvsøsken på den tiden. For en kort stund siden fikk hun en "ny" halvsøster. Avreisen fra Kenya hadde vært brå. Moren og barna bare "røsket" med seg det aller viktigste. Iris husker ikke så mye av dette. Men faren var alkoholiker og var ikke god å ha med å gjøre når han drakk. Han kom etter hvert hjem han også. Hjemmet var preget av mye festing, slossing og krancling.

BÅTTUREN

- Jeg har mange diffuse minner fra den tiden – mye er nok fortrent. Jeg husker jeg så på teppet foran le-nestolen der han pleide å sitte med flaskene sine – det var slitemer-ker i teppet etter føttene hans. Far lånte penger uten særlig dekning (de kastet jo penger etter meg i ban-ken, pleide han å si). Han kjøpe ny båt og bil. Jeg minnes båtturene som det samme kaoset som hjemme – fyll og fest. Og krancling. Jeg husk-

er knapt hva jeg selv gjorde på disse turene. Det var små kahytter i båten og jeg lå en natt og sov der inne. Da kom mamma krypende livredd opp i køyen min og skrek:Hjelp meg, Iris! Jeg var ca 10 år.... ropingen og kran-glingen ringer i ørene mine enda.

ENDELIG SKILLSMISSE

- Foreldrene mine var eksentriske og det virket som de levde for å få op-pmerksomhet. De overgikk hveran-dre og endte alltid opp en høylydt krancling. Jeg lå nesten hver natt og ba om at de måtte skilles – at far måtte flytte så det kunne bli ro. En dag gjorde mamma alvor av det. Det hadde nok skjedd noe uten at jeg vet hva det var. Hun kastet alle tingene hans ut på fortauet (vi bodde i blokk) så alle naboene kunne se. Han pluk-ket slukøret opp tingene og stuet dem inn i bilen. Den siste tingen han satte inn var et maleri av en soln-edgang. Da han dro lyste det bildet ut av bakruten.

FRA VONDT TIL VERRE

- Nå ble det ro en stund, men van-skelighetene var ikke over. Vi flyttet i ett sett. Og mamma måtte pusse opp hver gang. To ganger ble vi rett og slett satt på gaten. En stund bodde vi hos en nabo. Vi flyttet 7-8 ganger i løpet av noen få år. Mor drakk også og festet en hel del. Fra jeg var 13 år opplevde jeg aldri ro i huset. Gamle og unge menn og kvinner om hveran-dre – noen lå over andre forsvant. En av de mennene som var ofte hjemme hos oss brukte å komme inn til meg om kveldene. Jeg husker ikke om han gjennomførte noe overgrep – jeg opplevde det faktisk om en slags trygghet at noen holdt rundt meg. Jeg lengtet etter denne omfavnelsen senere – det var en god opplevelse av nærhet. Det sier kanskje litt om hvor lite nærhet jeg hadde opplevd som barn.

- Selv levde jeg i en boble – det skulle være sånn følte jeg. Jeg hadde få nære venner og turde sjelden å ta dem med hjem. Hva ville møte dem innefor døren?

- For mamma var fasaden aller vik-tigst. Hun pyntet seg og pusset opp så alt skulle se flott ut. Men det varte ikke lenge. Etter hvert giftet hun seg igjen, og fra jeg var 15 år var jeg nesten ikke hjemme i det hele tatt.

Jeg hadde også begynt å feste –

INGEN GRENSER

- På 16-årsdagen min var huset fullt av fulle folk - noen hadde jeg invit-ert – andre var bare kommet. Det ble en voldsom fest med hærverk og søl. Selv hadde jeg også drukket en del da jeg gikk og la meg. Jeg våknet opp av at kjæresten til min mor satt over meg og holdt hendene mine fast til gulvet. Han var også full. Festen had-de vært voldsom og stuen så ikke ut. Selv var jeg svært fyllesyk da jeg sto opp og lusket inn i stuen. Vanlige foreldre ville nok ha vært sjokkerte, men mamma satt bare og lo av at jeg var fyllesyk. Egentlig skulle jeg være glad for at jeg ikke fikk kjeft – men for meg var det et bilde på en op-pvekst hvor det aldri ble satt grenser.

DET USYNLIGE BARNET

- Jeg var et usynlig barn. Jeg gikk i ett med tapeten. Ingen så meg og in-gen hørte meg. Jeg gjorde heller ikke noe for å bli sett eller hørt. Det var det eneste forsvaret jeg visste om. For meg fantes det ikke alternativer. Når jeg har det vondt så gjemmer jeg meg.

- Jeg vil ikke at noen skal se hvordan jeg egentlig har det. Slik har jeg hatt det og slik har jeg det nå. Det kom-mer og går, i bølgedaler. Men jeg er ikke redd lenger. Dette er ikke farlig.

- Det verste spørsmålet jeg kan få er: Hvordan har du det? For jeg klarer ikke å lyve lenger. Det er ingen kraft i løgnene. De er brukt opp! Det er kun sannheten som gjelder. Og den er rå og brutalt.

- Jeg skulle ønske at livet mitt var pakket inn i silkepapir men det er det ikke. Det er pakket inn i grå-papir. Heldigvis elsker jeg gråpapir - det tåler mye og jeg kan skrive på det!

MINE EGNE BARN

- Å vokse opp uten grenser har gitt meg problemer med mine egne barn. Jeg har tre barn på 20, 13 og 12 år. Min eldste datter har nok lidd av min ettergivenhet. Jeg visste ikke eller turde ikke sette skikkelige grens-er. Jeg var alt for opptatt av at alle skulle like meg – også mitt eget barn. Jeg oppdaget ikke dette før hun var ca 13 år. Da fikk jeg min verste peri-



ode som forelder. Jeg gikk rett kjelleren – alt var svart. Jeg kom meg opp igjen, men det kom tilbake i bølger. Derfor begynte jeg i terapi. Jeg begynte også med selvutvikling, mediterte en del og kjente litt på yoga. Vi bodde i Søgne på den tiden, men så flyttet vi til byen.

YOGA

- Jeg hadde et dårlig forhold til kroppen min og hadde lenge hadde lenge kjent at jeg var nysgjerrig på Yoga, men fant ingen instruktører i Kristiansand da og begynte med magedans. Det ga en følelse av velvære. Så begynte jeg å trene på Elixia og der kom jeg bort i yoga for alvor. Det ga en enorm ro og trygghetsfølelse. Jeg kunne gjerne ha ligget på den yogamatten i timevis. Så jeg begynte med yoga flere ganger i uken. Etter et år, som også inneholdt et samlivsbrudd, solgte jeg huset og startet på yogalærerutdanning. Den inneholdt blant annet et tre ukers kurs i Costa Rica.

- Da jeg kom hjem startet jeg å praktisere langsom yoga med mine venner – med fokus på pust og tilstedeværelse. Jeg ville så gjerne dele mine erfaringer med andre. Dette førte til at jeg startet opp I.D Yoga Studio.

GATEYOGA

- Gateyoga var et prosjekt som nærmest kom til meg. Det er et frivillig pros-

jekt med yoga for vanskeligstilte unge og voksne. Det passet perfekt for meg. Vi er nå en gruppe på 5-6 personer. Jeg har jeg også truffet en som jeg husket godt fra barndommen. Hun hadde også opplevd vanskelige ting. Jeg tenkte for meg selv at det måtte være en grunn til at jeg fikk oppleve dette. Det var så godt å være sammen med disse menneskene. Her kan jeg være meg selv uten å fortie noe.

- Langsom yoga har fokus på pust og avspenning – være til stede i nuet. Det passer meg. Jeg føler at jeg har kjørt meg selv så hardt gjennom livet – jeg har vært sterk så lenge – at det å ligge på en matte kjennes herlig. Yoga og skriving gir meg ro og avspenning.

- Det gjelder å gi slipp. Det er OK å ha hatt et ”jævlig” liv. Det er ikke lett, og det er da vi trenger å høre at det er greit å være nede. For meg har ting til tider virket helt meningsløse. Men det har gitt meg ny innsikt. Helt på bunnen finnes det en blomstereng. Gå på den og den fører tilbake til livet.

- At jeg ble knyttet til SMIL-prosjektet som erfaringskonsulent har også gitt meg mye.

Vi gjengir til slutt det som står om SMIL-prosjektet på kommunens hjemmesider. Legg merke til siste avsnitt:

SMIL forebygger psykiske vansker

SMIL er et gruppetilbud som forebygger vanskeligheter hos barn og unge som har foreldre med psykiske lidelser eller rusproblemer.

SINTEF har nå evaluert gruppetilbudet “Styrket mestring i livet”, forkortet til SMIL. SINTEF konkluderer med at barn og unge som har deltatt har fått mer kunnskap, har opplevd fellesskap med andre i samme situasjon som positivt, og har styrket deres opplevelse av å mestre hverdagen. SINTEF-evalueringen viser at SMIL har gitt barna en opplevelse av ikke å være alene om å ha problemer. Dessuten har SMIL hjulpet dem til å erkjenne at det ikke er deres skyld at situasjonen hjemme er vanskelig, sier Per Øyvind Lindgren. Han er SMIL-ansvarlig i Kristiansand kommune.

Stor pågang

I Kristiansand kommune har SMIL vært i gang siden 2011. 55 barn og unge mellom 10 og 16 år har benyttet tilbudet. Lærings- og mestringssenteret (LMS) og Avdeling for barn og unges psykiske helse (ABUP) ved Sørlandet sykehus er samarbeidspartnere. Pågangen har vært så stor at barn som ønsker tilbudet ikke har fått plass.

– Det er beklagelig. Vi vet også at flere unge over 16 år ønsker seg et tilbud som SMIL. Det er vårt håp at det vil bli ressurser til å starte opp flere SMIL-grupper, sier Lindgren.

I Norge har rundt 260 000 barn foreldre med psykiske lidelser. 70 000 barn er berørt av foreldres rusmisbruk. Mange barn opplever i tillegg at foreldre eller andre i nær familie blir alvorlig syke. Slike belastninger utgjør en risiko for at barna selv kan utvikle egne problemer. Tidlig forebygging reduserer sannsynligheten for at dette skal skje.

– Å treffe andre barn og unge i samme situasjon letter bekymringene deres, det bidrar til økt åpenhet om problemene hjemme og gjør situasjonen mindre farlig, sier Iris Anette Olsen ved ABUP.

Deler erfaringer

Grunnleggende i SMIL er at det skal være brukermedvirkning i planleggingen, gjennomføringen og evalueringen av tilbudet. Iris Dahle (40) fra Kristiansand har opplevd store utfordringer i familien i egen oppvekst. Nå deler hun av sine erfaringer i møte med unge mennesker.

– Det gjør godt å lese i SINTEF-evalueringen at erfaringer som mine kan være med på å bety noe for barn og unge og deres hverdag, sier hun.

To dikt av Iris Dahle

Uten ord

Jeg har en lengsel som ikke har ord.
Hvordan kan jeg forstå?
Uten ord.
Hvordan kan jeg be om hjelp?
Uten ord.
Kan du høre meg når jeg gråter?
Uten en lyd.

Se meg

Når livet vender seg fra meg,
Vend deg mot meg.
Når jeg glemmer meg.
Finn meg.
Når jeg hater deg.
Se på meg.

Iris Dahle 2014

KLARS MUNTRE SIDER



UTRO

En mann sitter stille i lenestolen og leser avisen da konen langsomt sniker seg inn på ham, og slår ham en gang i hodet med stekepannen.

-Hva er DET for? spør han.

-Det er for den papirlappen jeg fant i buksene dine med navnet Marylou på! svarer hun.

-For 2 uker siden var jeg på travbanen, og den hesten jeg spilte på het Marylou, forklarer han.

Hun ser tilfreds ut og unnskylder seg. Tre dager senere sitter han igjen stille og leser avisen,

da konen sniker seg inn og slår ham totalt ut med en enda større panne!

Da han kommer til seg selv, sier han:

-Hva i huleste var DET for, da?

-Hesten din har ringt!

BØNDER I BYN

Gamle Ola hadde bodd på landet i hele sitt liv og kom en tur til Oslo. Utenfor en dør så han et skilt med “Trykk på knappen” - og gjorde som skiltet sa. Ut kom en herre med høytidelig mine og spurte, “Nå, hva ønsker De?”

søstra di og fortell henne hva skjer.” (Legger på røret.)

Sønnen ringer søstra og forteller hva skjer:

“Ikke søren om de skal skilles” roper en hysterisk søster.

Hun ringer faren:

“Pappa, du og mamma skal ikke skilles. Ikke skriv under noe og ikke gjør noe som helst, vi kommer med fly i morgen og da snakker om dette ! Hører du meg..” (Klasker på røret).

Gamlingen snur seg mot kjerringa:

“Jaja mor, de kommer hjem til jul og betaler billettene sjøl”.

FORVENTNINGER

Nr 1 gifter seg med ei jente fra Oslo.

Han krever at hun skal stelle huset.

Første og andre dagen ser han ingen forskjell, men den tredjedagen er huset strøkent.

Nr 2 gifter seg med ei jente fra Trøndelag.

Han krever at hun skal stelle huset

og at middagen står på bordet når han kommer fra jobb. Det går noen dager, men så ser han at hun har gjort det han krever.

Nr 3 gifter seg med ei jente fra Finnmark.

Han krever at hun skal stelle huset, middagen skal være utsøkt, klærne vasket og skjortene strøket. Han ser ikke noe de tre første dagene, men fjerde dagen kan han se litt på venstre øye, og kan bevege høyrearmen såpass at han får smurt seg ei brødskive...!

GRATULERER

Jeg våknet opp av vekkerklokken den dagen jeg fylte 40 år. Livet kunne vært bedre, men jeg håpet i det minste min kone vil ønske meg til lykke med dagen. Til min store skuffelse sa hun ikke en gang god morgen. Under frokosten snakket ikke engang mine barn til meg. Da jeg kom på kontoret, gratulerte min sekretær meg med dag, og jeg ble meget glad. Hun var den eneste av mine kolleger som husket min fødselsdag. Midt i arbeidsdagen spurte min sekretær meg om vi kanskje skulle spise lunsj sammen. Hun er en flott kvinne i 20-årene, og jeg svarte at det

var det hyggeligste som hadde hendt meg denne dagen. Deretter dro vi ut og spiste.

På vei tilbake til kontoret spurte hun om vi i stedet for å kaste bort en så flott dag på kontoret skulle reise hjem til henne. Jeg svarte ja, og etter at hun hadde servert meg en drink i sin lekre treromsleilighet med duse fine farger som skapte en sensuell steming, sa hun at hun bare skulle skifte til noe mer komfortabelt.

Jeg merket at pulsen slo raskere, og tenkte at dette kan bli en interessant opplevelse.

Hun gikk inn på soveværelse, og kom etter en liten stund ut med en enorm kake, etterfulgt av min kone, mine barn, min sjef og alle mine kolleger. Og der satt jeg, som en idiot, helt naken i sofaen...



ÅNDELIGHET

En ateist satt ved siden av en liten jente på flyet.

Han snudde seg mot henne og sa:

- Vil du prate litt? Flyreisen går fortere om man prater med noen.

- Den lille jenta svarte: Hva vil du prate om da ?

- Å jeg vet ikke, hva mener du om at det ikke finnes noe Gud, himmel, helvete eller liv etter døden? spurte ateisten.

- OK, sa jenta. Det kan være interessant å snakke om, men la meg stille et spørsmål først: En hest, en ku og et rådyr, spiser alle gress. Hvorfor drit-

er da hesten klumper, kua store bløte klatter, og rådyra små harde kuler ? Ateisten, overrasket over jentas intelligens, tenker litt, og sier: Hmm, ingen anelse!

Jenta: Kjenner du deg virkelig kvalifisert til å diskutere Gud, himmel, helvete og livet etter døden, når du ikke kan forklare en dritt?

EKTESKAPELIG

En mann og en kvinne som aldri hadde møtt hverandre, men som begge var gift på hver sin kant, fikk ved en feiltakelse samme sovekupè på toget. Selv om de var både flaue og ukomfortable med at de måtte dele rom, var de begge veldig trøtte og falt i søvn med en gang. Han i overkøya og hun i underkøya. I ett-tiden lente mannen seg ned og vekket kvinnen forsiktig og sa: - Frue.... beklager å forstyrre deg, men kan du strekke deg inn i skapet og gi meg det ekstra teppet, for jeg fryser så?

- Jeg har en bedre ide”, sa kvinnen....

Bare for i natt...så la oss late som om vi er gift....!

- Wow, det var en god idè! sa mannen.

- Vel...HENT DET FORBASKA TEPPET SJÆL!

BARNELEK

- Hva driver dere på med barn?

ropte far da han hørte rare lyder fra barnerommet.

- Vi leker mamma og pappa, svarte lille Bjørg,- jeg er mamma og Lars er pappa og vi krangler....

- Men hvor er Theodor da? roper pappa .

- Han står inni garderobeskapet, for han er elskeren min.

PÅ FEIL STED?

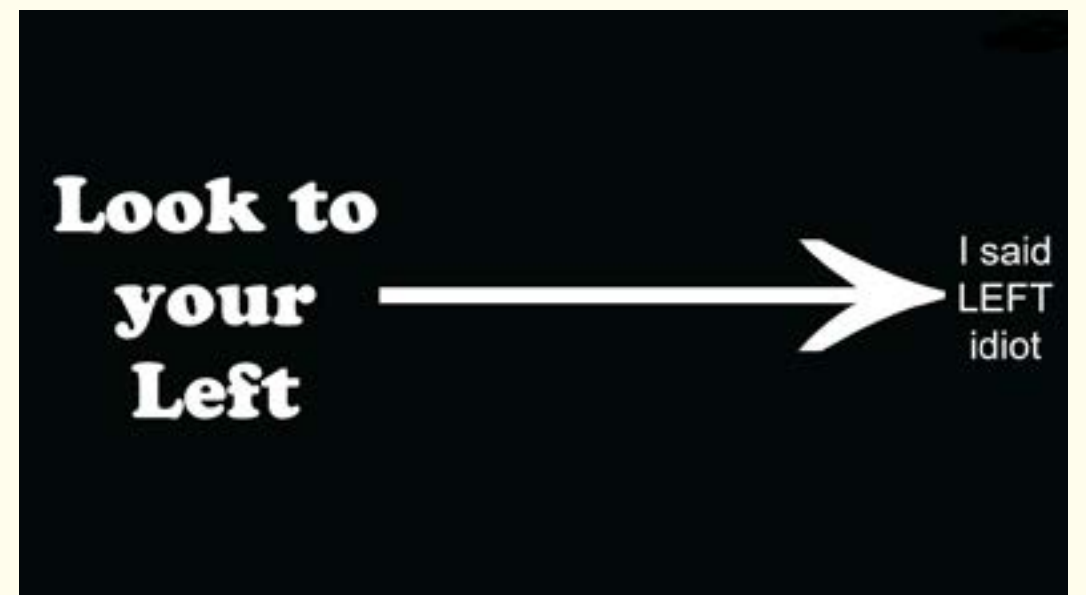
Det var engang for mange år siden i ei lita bygd på nord-senja at en ti års gammel gutt var å lekte på tunet. Da plutselig fikk han høre ei kjærring så dreiv og bar seg borte i nabogarden. Gutten ble jo selvsagt nyssjerrig å sprang bort for å sjekke hva som skjedde.

I nabogarden var det selvfølgelig en fødsel på gang og det var litt komplikasjoner. Jordmoren strevet med å få ut babyen, men til slutt løsnet ungen.

Da kom akkurat gutten inn døra å ble bare ståanes å se på. Jordmora tok da og holdt babyen opp ned fordi han pustet litt dårlig.

Jordmora klappet babyen på rumpa og fikk pusten i gang.

Det var da gutten i døra sa: - Ja, drevs han over ræva , ka farsken skulle ha der inne å gjør.





Det ble festet med grillmat og brus, taler og musikk.

OFFISIELL ÅPNING AV BOLIGENE I TOPDALSVEIEN

DEN SISTE AV DE I ALT 20 BEBOERNE FLYTTET ONSDAG DEN 14. INN I BOLIG-SAMLINGEN I TOPDALSVEIEN. DE FØRSTE FLYTTET INN I OKTOBER 2013, MEN DENNE DAGEN SKAL DEN OFFISIELLE ÅPNINGEN FOREGÅ.

Tekt og foto: Oddmund Harsvik

Det var overskyet og grått da undertegnede parkerte Klar-bilen på den tilstøtende parkeringsplassen. Men etter hvert som ord ble sagt, griller tent og musikk av Thor Solberg med partner og gruppen, Terje og de ble spilt, dro skyene seg sakte tilbake. Og da maten skulle spises, skjedde det under en strålende sol og skyfri himmel

STOR FORBEDRING

- Dette er en flott dag. Vi feirer at mennesker som sliter har fått et verdig sted å bo, sa Thor Solberg til Gatemagasinet Klar, før han entret scenen for å synte

sine sanger, egne selvskrevne tekster og musikk. Thor jobber til daglig for Shalam, som står for levering av mat til boligene i Kristiansand, både de i Marvika og i Topdalsveien.

Og undertegnede må innrømme at det er et flott sted. Folk med rusproblemer har fått det bedre de siste årene, spesielt når det gjelder bolig. Jeg har i mange år fastholdt at boligkompleksene må bli mindre, boligene mer fordelt og bedre differensiert. Alle jeg snakker med i kommunen er enig med meg i dette,

men jeg er også enig med dem i at de skrittene vi har hatt på dette området de siste 6-7 årene har vært formidable. Og jeg synes det er hyggelig at flere kommunalt ansatte roser Klar for det presset vi har lagt på myndighetene innen disse prosessene.

SOSIAL ANGST

Flere kommunalt ansatte, politiet, pårørende til beboere og folk fra arkitektfirmaet som sto for planleggingen, var til stede. Også en del beboere våget seg opp. Men typisk for denne gruppen, så virker store ansamlinger for skrem-

mende. Mange sliter med sosial angst.

- Jeg liker meg best her, sier Øyvind. En gammel kompis fra min drikketid, som jeg også jobbet offshore sammen med på Nordsjøen. I dag er han sliten til bensins, og synes det er et ork og komme seg rundt.

KAN ALLTIDS KLAGE

Jeg prater med ham og hans nabo, der de sitter og ser på festen på avstand, med hver sin boks med pils i hånden. Begge synes at å få plass i disse boligene var som å komme til himmelen i

forhold til Ægirsvei. Øyvind oppfordrer meg stolt til å ta et bilde av leiligheten hans. Jeg nøyer meg med å fotografere stuen. Tilstøtende den er soverom og do, like ved inngangen er en liten kjøkkenkrok. Der er også egen dør ut til verandaen, mot hagen.

- Det er klart det er ting å klage på. Men sånn er det jo alltid, samme hvor bra vi får det, ler Øyvind selvironisk.

Å treffe ham igjen, toppet på mange måter denne flotte åpningsfesten. Han var alltid en god venn og fint menneske.

At han bor i disse boligene og jeg i et sameie i sentrum, er en tilfeldighet.

Gatemagasinet Klar gratulerer Kristiansand kommune og beboere og ansatte ved boligene i Topdalsveien med en offisiell åpning. Hele satsingen er verdt de 70 millioner kronene den kostet.



Thor Solberg fremfører sine tekster i en intens blues



Bilde av stuen til leiligheten.

Terje og de fikk rockefoten i gang hos samtlige.



TID FOR IS

Juni måned er den måneden i året hvor vi spiser mest is, ikke bare i Norge, men i resten av verden også. Selv har jeg et kjærlighetsforhold til is som går tilbake til tidlig barndom og som har fulgt meg hele livet. Oppveksten i Kristiansand har selvsagt gitt meg et veldig godt forhold til Hennig Olsen is, men de siste årene har sortimentet ikke endret seg like fort som min utforskertrang, så da har jeg for alvor begynt å lage isen selv.

En ismaskin til under tusenlappen en en god investering for dem som er alltid glad i is og det er en maskin du kan ha i mange, mange år fremover. Fordelen med å lage isen sin selv er at det er du som bestemmer smaken og da er det bare fantasien som setter grenser.

Mitt beste tips for å lage iskrem er å ha et digitalt termometer til når du skal varme opp iskremrøren og å lage den dagen før slik at den får god tid til å kjøle seg ned før den skal i ismaskinen.

Her er noen av mine favorittoppskrifter på is:

VANILJEIS

Ingredienser

3 dl fløte
5 dl H-melk
150 g sukker (det blir litt over 2 dl sukker – 1 dl sukker er 70 g)
2 stk vaniljestenger
120 g eggeplommer (ca. 6 stk)

Fremgangsmåte:

Bland sammen melk og fløte og tilsette vaniljestengene (både frø og stengene). Kok opp på middels sterk varme. Ta vekk gryta fra platen og la vaniljestengene trekke i ca. 30 minutter.

Pisk sammen eggeplommer og sukker til en lett eggedosis til sukkeret er oppløst, ca. 3 minutter. Sil vekk vaniljestangen og hell melken over eggedosisen. Her kan det fort slå seg, så da er det viktig å gjøre det gradvis. Jeg pleier å røre inn et par spiseskjeer først og så gradvis mer etterhvert. Når all melken er helt over eggedosisen ha du blandingen over i en gryte og varmer den opp til 81 grader på middels sterk varme. Bruk en slikkepott for å røre i blandingen med jevne mellomrom.

Ha iskremrøren over i en egnet beholder med lokk og oppbevar i kjøleskapet over natten. Kjør blandingen i en ismaskin til den har ønsket konsistens, ca. 30-40 minutter.

BLÅBÆRSORBET

Ingredienser:

600 g blåbær
130 g sukker
30 g honning
frøene av en vaniljestang

Fremgangsmåte:

Varm opp ingrediensene på middels sterk varme til de småkoker og sukkeret er oppløst. Kjøøl blandingen glatt og jevn i en stavmikser og hell den gjerne gjennom en finmasket sil for å fjerne alle klumper. La blandingen stå i kjøleskapet over natten og kjør i ismaskin i god tid før servering. Kjør blandingen til den har ønsket konsistens, ca. 30-40 minutter.

SNICKERS IS

Ingredienser:

150 g sukker
3 dl fløte
5 dl H-melk
6 eggeplommer
50 g glukose eller lys sirup
50-75 g fudge (myke karameller), finhakket
50 g salte peanøtter (finhakket/ pulverisert i blender)

Fremgangsmåte:

Ha 150 g sukker i en tykkbunnet gryte og smelt sukkeret til karamell på middel sterk varme til den er en forholdsvis lys gyldenbrun farge. Ikke rør i karamell mens det holder på, da bare klumper det seg. Når alt sukkeret er oppløst og karamellisert tilsetter du fløten litt etter litt mens du rører hele tiden. Smeltet sukker holder svært høy temperatur selv om det ikke ser sånn ut, det er derfor viktig å ikke helle i all den kalde fløten på en gang men litt av gangen.

Tilsett melken, rør rundt og kok opp. Ta av kokeplaten rett etter det har kokt. Ha eggeploommene i en bolle og hell den varme melken over under stadig omrøring til blandingen er jevn. Varm opp røra på middels sterk varme til den begynner å tykne. Hvis du har et digitalt steketermometer skal det vise 82 grader. Tilsett peanøttene. Avkjøl blandingen og ha i ismaskin. Kjør til du isen blir tykk og har ønsket konsistens, ca. 35-40 minutt. Ta iskrem ut av ismaskinen og bland inn de finhakkede karamellene. Oppbevar isen i frysen frem til den skal brukes.

Ingredienser til karamellsaus

2 dl kremfløte
1 dl sukker (70 g)
1 dl lys sirup
50 g smør
1/2 ts malt ingefær
1/2 ts vaniljesukker

Fremgangsmåte:

Bland sammen alle ingrediensene i en gryte og kok opp på middels sterk varme. La småkoke i ca. 10 minutter til sausen begynner å tykne. Kan serveres varm eller kald.



MATBLOGG: Olav Birkeland, bosatt i Mandal, men opprinnelig fra Kristiansand, er en av landets absolutt mest leste matbloggere, hobbykokken.no. Han skriver eksklusivt for Klar.



Redaktøren av gatemagasinet, Oddmund Harsvik vil med tiden komme med en bok fra Roffens tid som sjømann. Men før boken blir utgitt, vil vi noen nummer fremover komme med biter fra hans tid om bord i Havmøy.

Førstereis VII

Oppholdet i San-Fransisco ble opplevelsesrikt på mange måter. Det var en by i endring, og 1968 hadde kommet til byen allerede sommeren 1967. Den levde i forkant av resten av USA. I de fire dagene de lå der, var - tross alt det andre Roffen opplevde av fyll og guiding – møte med hans barndomshelt, Hjalmar Andersen (Jallis) det største. Han var velferdsssekretær i den Norske velferdstjenesten for sjøfolk. Nå skulle han arrangere fotballkamp mellom mannskap og offiserer på Havmøy og mannskapet fra en Wilhelmsen båt.

Roffen glemte fort selve fotballkampen og resultatet. Hjallis´ karisma og gode humør satt imidlertid som spikret. De kjørte Roffen, Ahmed og et par andre fra sjømannskirka til båten en kveld. Hjallis satt i forsetet ved siden av sjåføren med en kvinnelig ansatt i velferden på fanget, av plasshensyn. Som kjent er gatene i San-Francisco både bratte og humpete. Og latteren runget da Jallis maste:

”Speed på no. Du må ha fart over humpan sjø, åhhh”, ertet han damen han hadde på fanget. Dess mer mannskapet lo, dess mer forlegen ble hun. Men hun hadde vært i miljøet en stund, og tok det hele fint.

Roffen var ganske mentalt utladet da de satt kursen mot Europa og Le Havre for å avslutte charten. Han lengtet hjem,

og gikk til kaptein Nils for å si opp. Han hadde fremdeles et syn på at kapteinen var en drittsekk som behandlet overstyrmann og andrestyrmann som søppel. Men kapteinen hadde et annet syn på Roffen, tydeligvis. For til tross for at han hadde driftet mange ganger de syv månedene han var om bord, ville han gjerne beholde unggutten om bord.

Kanskje likte han rebellen i unggutten? Roffen trodde ikke det kom av at han var så veldig flink. Eller kanskje kom det av at kapteinen enset hans motvilje, og at det imponerte ham? Han var jo vant til at alle, unntatt båsen og ham selv unngikk ham, eller jattet med når de var nødt til å møte ham.

Uansett, Roffen sa opp. De avtalte at han skulle få avmønstring i Rotterdam. Også Ahmed og Marokko, sa opp, til tross for at de ikke hadde seks måneder om bord. De hadde imidlertid en annen kontrakt, som sa at de kun hadde syv dagers oppsigelse.

Disse to, pluss Thazim, messen, gnista, et par av motormennene og matrosene, ville Roffen savne. Ellers var han såpass lei det hans far ville kalle ”kjerringsnakk”. Det ble spredd rykter om enkeltpersoner og om hva som ville skje i fremtiden. Både mannskap og offiserer hadde et syn på mennesker som bodde i slummen som forskrekket unggutten. Det var rolig i sjøen, men i fylla, under land kom

motsetninger frem mellom mannskapet, og det foregikk mange ræ slåsskamper.

En spesiell episode fra San-Francisco satt som spikret hos Roffen i lang tid fremover: Annekokken, som Roffen til tider ennå gikk på land sammen med, hadde fått lånt seg et landgangspass (han var jo i karantene på grunn av kjønns sykdom) og spurte om Roffen ville bli med på land. Roffen takket nei og begrunnet det med at han skulle spille fotballkamp. Annenkokken bare kikket stygt på ham, harket opp en god klyse fra bronkien og spyttet Roffen i ansiktet. En slags avsky erklæring fordi han følte at unggutten mente han var for fin for den eldre mannens selskap.

Det var denne typen forakt svært mange av mannskapet hadde over for menneskene i havnene de besøkte. Rent filosofisk satt den norske sjømannen og dinglet med bena i rennesteinen, og så på alle idiotene, kjeltringene, horene som fløt forbi. Sannsynligvis var en del av sjøfolkene utstøtt fra de miljøene de skulle hatt tilhørighet til. Den eneste måten de kunne føle seg gode nok på, var å finne noen å se ned på.

Turen om bord på Havmøy skjedde før rasjonaliseringen i handelsflåten satte i gang. Inkludert offiserer og mannskap var de over 30 ulike personer samlet på en liten 7000 tonner. I dag knapt på størrelse med et kystbåt i lokalfart. Roffen trodde ikke han hadde holdt ut, uten alkoholen som han nesten daglig tok sine doser av. Han visste at han kom til å gå tom før anløp Le Havre, og han gruet seg til dette. Og enda var ikke Roffen fylt 17 år.

De ankom Le havre i slutten av juni 1967. Ahmed lovet å holde kontakt via brev. Han skulle jobbe i Norge en stund,, undervise i kampsport, før han skulle på haiketur gjennom Øst-Europa. Det viste seg at de kom til å møtes raskere enn de trodde.

Det var med stor lettelse Roffen tok farvel med mannskap og offiserer i Rotterdam. Han hadde snakket mye med en matros fra Kristiansund om at de skulle ta seg et par uker i Oslo, for så å ta seg ny båt sammen igjen derfra. Det ble imidlertid til at de begge bestilte billett hjem. Roffen fikk flybillett til Oslo, og en togbillett derfra til Åndalsnes, og buss derfra til Ålesund.

Det var syv måneder siden han sa farvel

til pappa og bestefar, da de fulgte han til hans første reise ut i den store verden. På denne korte tiden hadde bestefar dødd. Roffen skulle ikke spandere middag på ham og pappa, slik de hadde avtalt da han dro. Roffen kjente han hadde lyst til å gråte, der han sto og venta på fergen som skulle ta ham til Hareid. Derfra var det buss til Ulsteinvik, ferge til Torvik og så buss til Fosnavåg.

Ingen visste at han kom. Få hadde hustelefoner den gang. Selv om nærmeste telefon var hos naboen hjemme, bare 100 meter unna, orket ikke Roffen stille seg i ringekø ved sentralen i Ålesund for å kunne budsende mamma eller pappa om at nå var han underveis.

Stor var bestyrtelsen da han plutselig sto i døra. Moren jublet og fortalte at storebroren kom hjem om et par dager.

- Det er så godt du kom. Faren din drikker alt for mye for tiden, og jeg orker snart ikke dette maset hans når han drikker. Og det var ikke vanskelig å merke at faren hadde drukket. Han begynte å gråte da han så sønnen sin ankomme.

- Det var nå bestefar og jeg skulle tatt imot deg i Ålesund, og du skulle spandere på oss, gråt han.

Roffen fikk lyst til å snu, men gjorde det ikke. Heldigvis skulle faren på jobb neste dag, så han gikk tidlig til sengs.

Høydepunktet ved hjemkomsten var dagen etter, da han skulle gå til kafeen på Fiskarheimen. Det eneste utestedet i hjembygda. Før han dro fra Rotterdam hadde han kjøpt nye klær. En stram blåstripa bukse og en i lignende i brunt. I tillegg hadde han kjøpt noen nye skjorter, deriblant en fløyelsskjorte med ekstra høy krave og lange snipper, inspirert av Elvis sine mange jakker. I jakkelomma på den pepitaruta jakka hadde han Ronson-lighteren han kjøpte da han kom fra Grønland, og et par pakker Camel.

Her kom det en verdensmann.

Etter at den første nyheten om hans hjemkomst var over, ble det kjedelig hjemme. Heldigvis kom hans kompiser som også seilte ute, hjem den ene etter den andre for å ha sommeren hjemme.

Moren og faren hadde bestemt at de skulle ta med de minste og dra til farens fødested i Trøndelag. Storebroren og

Roffen hengt seg på.

De hadde det fint i Trøndelag. Mye festing på hjemlaga øl, og innimellom fikk de besøke onkler, tanter, og søskenbarn. Etter halvannen uke dro storebror hjem. Roffen begynte på hjemturen noen dager senere. I Trondhjem møtte han imidlertid en gjeng fra Bjugn som skulle hjem på ferie fra sin jobb som løsarbeidere innen fiskerinæringen i Fosnavåg. Det var løsdag og full fest på lokalet, fikk Roffen høre. Han burde bli med, lokket de. Og han ble med.

De var først hjemme hos kompisen og drakk en del før de dro på lokalet. Ut på natta havna Roffen sammen med en god del eldre kvinne. Hun var over 20 år. Hva som videre skjedde er uklart. Roffen husker svakt at han ville dra hjem til kompisen og gikk fra dama. Men han var ikke kjent i området, og ante ikke hvor han skulle gå. Til slutt hadde han sannsynligvis slengt seg i gresset langs veien i den varme sommernatten.

Her våknet han ut på formiddagen, tørt i munnen av tørst. Han tok seg til brystlomma på jakka for å sjekke pengeinnholdet, men lommeboka var borte. Det eneste han hadde av penger, var en 50-lapp, to tiere og noen kronestykker i lomma. I tillegg fant han flybilletten.

- Hva gjør jeg nå? tenkte han. Ikke husket han etternavnet på kompisen og ikke hvilken retning det var. Han bestemte seg for at han i alle fall måtte bevege seg. Han stilte seg midt i veien, lukket øyene og snurret rundt inntil han ble for svimmel. Så begynte han å gå i den retningen han hadde ansiktet vendt.

Etter to timer kom han frem til en bensinstasjon og fikk ringt etter drosje. Han forklarte sjåføren situasjonen, og ba ham kjøre så langt som pengene rakk, i retning ferjeleiet der båten til Trondheim gikk fra.

Da sjåføren satte han av, var det ennå tre timers gange til fergeleiet. Penger hadde han ikke. Men gikk om bord og oppholdt seg på do det meste av turen for å unngå billettøren.

I Trondheim regnet det, og klokka var over ti på kvelden. Roffen satt på huk i inngangen til en butikk og forsøkte å holde varmen, da en mann kom og spurte om han trengte hjelp. Etter at

mannen var blitt satt inn i situasjonen, inviterte han Roffen med hjem. Gutten fikk varme pølser, øl og vin. Like etter at han hadde lagt seg på sofaen, merket han at mannen kom og la seg ved siden av ham. Da denne begynte å ta ham i skrittet, hoppe Roffen opp. Kledde på seg og ville gå.

- Ikke gå, så slipper jeg å gjøre deg noe, tryglet mannen. Han var tydeligvis redd for at Roffen ville lage oppstyr.

- Meg klarer du ikke gjøre noe, svarte Roffen. Trygg på sine forsvarsevner etter alle treningstimenene med Ahmed.

Mannen stakk til ham to gule tikronersedler. – Her har du til bussen til flyplassen, sa han.

Det var midt på natten. Roffen vandret ned til Jernbanen i håp om at døra til doen der var åpen. Det var den ikke. Roffen vandre gatelangs til det lysnet. Han gikk inn på en kafé som åpnet. Gikk inn på doen, satte seg og sov et par timer.

Han våknet i 12 tiden, og gikk ut på gata. Den første han fikk øye på var Ahmed, Marokko og en tredje kompis. Nå skulle de haiket til Moskva. Da de hørte om den kinkige situasjonen Roffen var havnet inn, foretok de en innsamling. 50 kroner i kronestykker holdt både til sigaretter og mat.

Det ble en hjertelig avskjed, og senere i livet oppdaget Roffen at den marokanske kelneren som ble drept av Mossad i Lillestrøm med all sannsynlighet var Ahmed.

Da Roffen kom hjem et par dager senere, lå det en bud-beskjed fra rederiet, via telefonsentralen, om at de ønsket Roffen om bord som jungmann på spesialcontainerskipet M/S Havjarl.

!4 dager senere reiste han ut på sjøen igjen, men nå som en erfaren sjøgutt. Hans tid som førstereis var over. Det er også denne historien.

Epilog:
Takk til alle som har gitt tilbakemeldinger på at dere likte denne historien. Den kommer til å bli bearbeidet i bokformat så snart jeg får tid. Mange av dere har allerede bestilt boken .

Artikkelforfatteren, Hilde Jeanette Løberg, arbeider ved KoRus – Sør. Her koordinerer hun tidlig intervensjonsarbeidet og leder kommune-prosjektet “Barn i rusfamilier - tidlig intervensjon”. Det er ingen tvil om at voksnes misbruk av rusmidler også blir et problem for barna. I bloggen holder hun fokus på voksnes bruk av alkohol og andre rusmidler, hvordan barn reagerer, og hva som skjer med samspillet i familiene. Hun fokuserer også på hva fagfolk og andre kan gjøre - hvordan vi kan bli modigere og gå fra bekymring til handling.

JEG VET IKKE HVORDAN DET ER Å HA DET NORMALT (MALIN 12 ÅR)

«Jeg har blitt god til å leve det livet vi har. Jeg vet hvordan jeg skal komme meg til skolen. Jeg vet hvordan jeg skal fikse og ordne hjemme – selv om klumpen i magen vokser. Men jeg vet ikke hvordan det er å ha det normalt». Ordene kommer fra Malin, ei jente som på sitt vis har håndtert det å vokse opp med en mamma som har rusmiddelproblemer.

Barn blir vant til å holde følelsene sine skjult. En løsningsstrategi er å være minst mulig til bry og mest mulig til hjelp, slik som Malin. Lojaliteten til foreldre er stor og forsøkene mange for å gjøre foreldre mer kompetente. Mens de voksne administrerer rusmisbruket, administrerer barna hus og familie, og holder hemmeligheter innenfor hjemmets fire vegger.

450 000 barn i Norge tilhører familier hvor minst én av foreldrene har psykiske lidelser eller misbruker alkohol (Folkehelseinstituttet, 2010). Disse barna går i barnehage eller skole. Disse barna viser ulike tegn og symptomer. Det er viktig at fagpersoner har en forståelse av

hvordan rusmidler og psykisk sykdom belaster barn. Det er også viktig at fagpersoner forstår hvordan barnet forholder seg til og bearbeider sine erfaringer.

Flere av fagpersonene jeg har jobbet med i programmet «Barn i rusfamilier» sier de er redde for at det skal gjøre vondt verre for barn, om de samtaler med dem om hjemmesituasjonen. Men det er ikke verre for barn å snakke med noen om hjemmesituasjonene, enn det er å leve i den hver dag. Tvert om! For barn er delt smerte – halvert smerte! I Lier kommune har vi på KoRus – Sør, sammen med Barn og unges samfunnslaboratorium samarbeidet om å få frem barnas egne stemmer med råd og tips til hvordan voksne kan stille spørsmål, oppdage og hjelpe barn som har det vanskelig hjemme.

HER ER NOEN AV TIPSENE FRA BARNAS SELV:

- Det er viktig å spørre om hvordan barnet har det.

- Om en voksen er bekymret for et barn, må man følge med selv om barnet sier nei om du spør.

- Om du ser at barnet føler seg presset, ikke press videre, men ta det opp igjen noen dager senere.

- Snakk med barnet alene! Uansett alder bør barnevernet, eller skolen, eller andre, snakke med barnet alene uten at de som barnet er redd for, er der. Selv om barnet sier at det bare var «jug», må den voksne som hører historien og barnevernet følge opp likevel. Barnet tør ikke si sannheten, om de voksne som for eksempel slår, er der når barnevernet spør. Derfor må de spørre barnet når det er alene.

- Når et barn først forteller til en voksen at det sliter, da stoler barnet på vedkommende. Det er viktig å vite. Og da må den voksne følge opp.



- «Voksne må forstå forskjellen på å være lei seg en dag og å være lei seg hele tiden.»

- » Det er lurt om vi vet hvem vi kan gå til om vi ikke har det bra. Dette må skolen og barnehagen fortelle med en gang vi begynner der. Si det tydelig»

Nå har påskeferien startet. Barn gleder seg og er forventningsfulle. Tradisjoner på fjellet eller ved sjøen. Fylte påskeegg og familiemoro. Dette er normalen for mange barn- men ikke for alle. Kanskje har du en «Malin» i barnehagegruppa, skoleklassen eller i nabolaget ditt? Ei lita jente som ikke vet hvordan det er å ha det normalt? Den enkelt av oss kan bety en forskjell for et barn om vi forstår, tør å spørre hvordan et barn har det – og tåler svaret som kommer. Vi kan bidra til at barn som Malin får en opplevelse av det normale. En av deltakerne i programmet «Barn i rusfamilier» sa forrige uke: «Jeg skal aldri mer sende et barn ut av barnehagen uten å ha gjort noe med bekymringen min». Jeg skulle ønske Malin hadde gått i en slik barnehage.

HAR DU ET ALKOHOLPROBLEM?

Av de mange spørsmålene jeg har fått i livet, er dette blant de aller, aller viktigste de viktigste.

Av ODDMUND HARSVIK

Har du et alkoholproblem? spurte en bedriftslege meg en gang. Ja, det er så jævla dyrt, forsøkte jeg å fleipe det bort.

Med alkoholproblem, mener jeg: Skaper ditt alkoholbruk problemer for deg og omgivelsene? Kommer du for sent på jobb iblant? Blir det diskusjoner rundt ditt bruk av alkohol hjemme? Svikter du løfter overfor barna dine om at dere skal gjøre noe på fridagen fordi du er fyllesyk? Går drikkingen din utover husholdningsøkonomien? Går den utover helsen din? Utover humøret ditt? Kan du ikke møte som avtalt fordi du ikke kan kjøre bil på grunn av promille? Sier du ting i fylla som fører til at du svikter venner, mister venner?

Alle disse, ja enda flere eksempler, dro hun frem. Og jeg måtte, tross stor uvilje, innrømme at jeg hadde mange alkoholproblem. Denne bedriftslegens spørsmål, sammen med et par andre leger som konfronterte meg, fikk meg til å innse at jeg var totalt hekta. Det er ikke sikkert du er hekta. Men har du ett av disse problemene, så har du ett alkoholproblem. Derfor spør jeg: Har du et alkoholproblem?

SPREK SPRAKING I SPRÅKØRET?

Enten eller. Eller begge deler? Hvilken målform foretrekker du å skrive på? Nynorsk eller bokmål? Er du konsekvent i språkbruken eller lengter du etter å kunne blande inn dialekten din i målformene? Kanskje ønsker du samnorsken velkommen?

I år blir det markert at det er 200 år siden Norges Grunnlov ble skrevet. Språket har vært gjenstand for politiske debatter. Språkstridene har til tider herjet i landet. Det er relativt stille nå, men Noregs Mållag ønsket seg Norges Grunnlov i begge målformene. Flertallet på Stortinget ønsker det samme. Her følger en aldri så liten språk- og samtidshistorietime.



Fasimile fra “Folkeaksjonen mot NOREG”, ca. 1955

NORSK?

Hva er norsk språk? Hvor kommer det fra? Hvor er det på vei? Se for deg et språktre. Stammen er indoeuropeisk. En av hovedgreinene er det germanske språket. Denne greina deler seg i tre: nordgermansk, vestgermansk og sørgermansk. Urnordisk med norsk, svensk, islandsk og dansk tilhører den nordgermanske greina. Denne greina har to nye greiner der Island og Norge tilhører vestnordisk. Dansk og Svensk tilhører den østnordiske greina. Der igjen har vi norrønt i en eldre og yngre utgave. Fellebetegnelsen er gammelnorsk. Så rammet Svartedauden landet rundt 1350. Det resulterte i en mellomnorsk periode fram til det moderne språket som ble dannet i middelalderen. Reformasjonen i 1536 spilte en stor rolle for det norske språket. Handel med utlandet har preget det norske språket. Fremdeles har vi låneord som vi fikk fra lavtysk i Hansatiden. Så gikk det norske skriftspråket i dvale. Dialektene var norske, men skriftspråket ble dansk. Skriftspråket sov i fire hundre år. I 1814 fikk vi den eventyrlige sjansen til å bli fri fra dansk enevelde. Unionen med Sverige ble avløst i 1905. Disse hendelse har vært med på å forme den norske identiteten.

Spørsmålet om hva som er norsk, har gjennom språket blitt en språkstrid mellom nynorsk og bokmål. Den dag i dag blir det diskutert om vi

skal holde på to ulike språk som ligner mer og mer på hverandre. Nynorsk har påvirket bokmålet. Samtidig har bokmålet påvirket nynorsken. Nynorsk og bokmål er mer like i dag enn de var for hundre år siden. La oss ta en titt på utviklingen av det norske språket.

IVAR AASEN OG «NORSK-NORSK»

Ivar Aasen (1813-1896) samlet Norge til et dialektrike. Ivar Aasen var en kunnskapsrik bondesønn fra Sunnmøre. Ivar Aasen skrev på dansk. Hans litterære tekster er skrevet på nynorsk. Deriblant skuespillet Ervingen (1855), gjendiktningen av den islandske Fridjofs saga (1855) og diktsamlingen Symra (1863).

Aasen ønsket seg et nytt skriftsmål. Grunnlaget for det nye språket skulle være dialektene i Norge. Han mottok stipend og reisepenger til turene sine i perioden 1842-1847. Reise-Erindringer og Reise-Indberetninger ble utgitt ved Halvdan Koht i 1917. P. A Munch likte godt Ivar Aasens arbeid. For Munch stod valget mellom å beholde det danske eller gå tilbake til det norrøne språket. Han ønsket at Aasen skulle legge seg nært opp til det norrøne språket. Aasen bruker da også det norrøne til å binde sammen dialektene. Det nye landsmålet skulle avløse det danske språket. Aasen-normalen ligger tett opp til det vi kaller gammelnorsk. Selv om skriftspråket var formelt dansk da Ivar Aasen ble født, så hadde dialektene overlevd det å være under dansk styre. Noen hadde klart seg bedre enn andre. Han ble bokstavelig talt forelsket i dialekten i Valle. Her hadde språket fått være i fred og isolasjon fra danske og svenske styresmakter. Her fant han eksempler på uttrykk som hadde overlevd i lang tid. Språket i Valle er den eldste dialekten vi har i landet. Håpet er at man kan bevare det for fremtiden. I løpet av de ti siste årene, har lokale ildsjeler har samlet 10 000 ord.

Etter Ivar Aasens store innsats ble nynorsken ble jevnstilt med det danske språket i 1885. Oppgaven ble nå å forme språket i rett retning. Hvordan skulle det «nye» språket se ut? Det ble satt ned et utvalg som skulle se på dette spørsmålet. Diskusjonen mellom Marius Hægstad på den ene siden og Arne Garborg og Rasmus Flo på den andre siden, førte fram til to typer nynorsk. Hægstad ville praktisere en modifisert utgave av Aasen-normalen. Garborg og Flo ville legge til grunn Midlandsnormalen. Midlandsnormalen ble utformet av språkekspertane Steinar Schøtt og Hans Ross. Den er bygd på Schøtts telemarkbaserte språkform. Den ble brukt til hans gjendiktning av Heimskringla. Hægstad-normalen ble valgt som hovedform, mens Midlandsnormalen ble sideformen.

NYNORSKE KULTURFORMIDLERE

Forfatteren Arne Garborg drev det nynorske ukebladet «Fedraheimen». Fortellingen Bondestudentar ble i begynnelsen skrevet som en føljetong i dette bladet. Senere ble den gitt ut som fortelling i 1883. Han reviderte teksten kraftig i den tredje utgaven. Her har han lagt seg så tett opptil midlandsmålet som overhodet mulig.

Aasmund Olavsson Vinje var en urokråke i språkstriden. Han skrev på både i-mål og a-mål. Han skrev i både dur og i moll. Forfatteren og redaktøren av «Dølen» bar frem det norske språket som få andre.

Lærerne var en viktig del av den nynorske ekspanderingen. De brukte målet i skolen og gjennom kulturelt arbeid. Forlaget Det norske Samlaget ble stiftet i 1868. Her blir skjønnlitteratur utgitt på nynorsk. Sammen med det Det norske Teatret deler de ut Nynorsk litteraturpris. Den første som fikk den var Eldrid Lunden for sin diktsamling Gjenkjennelsen (1982).

Noregs Mållag ble stiftet i 1906. Siden 1968 har de delt ut Nynorsk barnelitteraturpris. Erna Osland fikk den i 2013 for Nasevis. Ellers kan jeg nevne en annen prisbelønnet forfatter. Ingelin Røssland har skrevet flere gode ungdomsbøker på nynorsk. Senest har hun gitt ut sin første roman for voksne; Kirsebærnsnø (2013). Hun har også gjort en særdeles god oversettelse av den svenske generasjonsromanen Vi som aldrig sa hora (2007) av Ronnie Sandahl. Maria Parr er kjent for sine bøker Tonje Glimmerdal (2009) og Vaffelhjarte (2005).

Knut Hamre sitt hardingfelespill klinger nynorsk i mine ører. Svein Tore Bjella og Odd Nordstoga synger på dialekt og har båret fram nynorsken på en melodøs måte. De hadde fortjent å få Målprisen som deles ut til institusjoner, artister, forfattere og andre som er gode formidlere av nynorsk. NRK Super fikk prisen i 2014. Alle har vært viktig for å fremme det nynorske språket.

KNUD KNUDSEN OG «DANSK-NORSK»

Knud Knudsen (1812-1895) ble født på Holt ved Tvedestrand. Knud Knudsen ville fornorske det danske språket ved å se på dannet dagligtale. Han mente at forskjellene var markant små i de største byene. Han ville ikke konstruere en språkform eller favorisere en lokal uttale. Knudsen ville bygge opp det norske språket gradvis ord for ord, med å sammenligne det norske, danske og svenske. Språkene tilhørte den samme språkgreina og kunne leve godt side om side med hverandre, mente han.

Han var med på å avskaffe ph som tegn for f og avskaffelsen av c, ch og q som tegn for k. I et ledd i fornorskingen endret man skrivemåten fra Christiania til Kristiania i 1877. (P. A Munch sitt ønske om å omdøpe byen til Oslo, fra 1350, ble gjort først i 1925). Men det er en annen historie. Tilbake til Christiania. Der var Knud Knudsen først adjunkt, senere lektor ved Christiania Katedralskole. Knudsen gikk inn for overgang til latinske bokstaver. Aasen ville ha gotisk skrift.

Knudsen var språkkonsulent ved Det Norske Theater i Møllergata i Oslo. Her ble blant annet Ervingen av Ivar Aasen spilt på nynorsk. På de norske scenene var det for det meste danske skuespillere. Harde konsonanter var et av de norske særtrekkene han brukte for å fornorske teateret. Jeg tror ikke Ivar Aasen var lei seg av

den grunn. De blaude konsonantene ble regnet som danske og skulle vekk. Dette skal ha påvirket Bjørnstjerne Bjørnsson og Henrik Ibsen og deres syn på scenespråket. Knudsen og Ibsen deltok ved et fellesskandinavisk møte i Stockholm i 1869. Knudsen dør i Kristiania.

Som vi har sett så regnes perioden 1814-1907 som en nasjonal renessanse i norsk språkhistorie. Ivar Aasen og Knud Knudsen var begge viktige aktører i denne spennende tiden. Kulturelle skikkelser som Henrik Wergeland, Asbjørnsen og Moe hadde stor betydning av fornorskingen av det danske skriftspråket. Etter det skriftspråkelige bruddet med det danske språket i 1907, skulle bokmålet igjennom flere endringer før vi sitter igjen med dagens bokmål. Riksmålsforbundet ble stiftet i 1907. Knud Knudsen blir kalt for riksmålets far. Det er noe misvisende. Selv skrev han i målformene Bogmaal og Bogsprog. Termen riksmål kom etter hans død.

Riksmålsforbundet deler hvert år en språklig litteraturpris. Den har blitt utdelt siden 1957. Unntaket er 2011. Da takket forfatteren Tomas Espedal nei til å motta prisen. Hans begrunnelse var at det ikke var i tråd med hans politiske verdier og at han mente seg å skrive en form for bergensk. Har du ikke lest noe av ham så har du gode leseopplevelser til gode. Les blant annet I mot naturen (2011) som Riksmålsforbundet satte pris på.

LØVDAL OG DET NORSKE SPRÅKET

Språkhistorisk er Jørgen Løvdal (1848-1922) mest kjent for sin språkreform fra 1917. Hans politiske karriere begynte lenge før det. Våren 1905 ledet han forhandlingene i Stockholm. Han var Norges første utenriksminister i perioden 1905-07. Statsminister i perioden 1907-08. Løvdal satt som leder for Noregs Målag i perioden 1908-1912. I perioden 1915-1920 var han kirke- og undervisningsminister.

I 1917 tok språkstriden en ny vending. Skriftspraksreformen, signert Løvdal, åpnet for heftige diskusjoner innad i leirene for riksmål og landsmål. Setesdølen skal ha æren for en reform som førte de to språkene nærmere hverandre. Samnorsk ble det ikke noe av i denne omgang. Samnorsk er et annet spennende kapittel i norsk språkhistorie.

DRAUMEN OM SAMNORSKEN

Folkeminneforskeren Moltke Moe (1859-1913) og historikeren Ernst Sars (1835-1917) var begge tidlig ute for å samle språket til ett. Gjennom firebindsverket Udsigt over Norges Historie (1891) tegner Sars et bildet over språkets utvikling i lys av norsk historie. Middelalderens språk virket uproblematisk inntil aristokratiet ble svekket og Norge ble underlagt dansk styre. Det danske språket svekket det gammelnorske språket og den nasjonale kulturen. Han mente at sammensmelting av språkene ville være klokt for den kulturelle og den sosiale utviklingen av Norge.

Moltke Moe mente at innad i de to ulike leirene kunne man endre skriftnormalene i den retning at man en dag kunne forene språket til et. Moltke Moe er også kjent for sitt arbeid omkring det middelalderske diktverket Draumkvedet. De mest verdifulle versjonene

av Draumkvedet har vi fra to sangerskere fra Vest-Telemark. Maren Ramskeid var fra Kvitseid og forlot landet i sin drøm om Amerika. Hennes versjon ble skrevet ned av presten og folkeminnesamleren Magnus B. Landstad omkring 1840. Hun skal ha lært det av sin far, som sin tur skal ha lært det av sin far. Det er en muntlig arv som har satt preg på norsk kultur. En annen versjon er fra Anne Lillegård. Den er skrevet ned av Jørgen Moe. Begge versjonene er fra Vest-Telemark. Målet i balladen er hverken nynorsk, bokmål eller dansk. Samnorsk i en tidlig utgave?



Fasimile fra Norsk Lytterforening, ca. 1955

SAMNORSK POLITIKK

Språkstriden har ved flere tidspunkt vært et politisk tema. Politiske vedtekter har vært viktig for at vi har bevart det tospråklige samfunnet vi har. Samtidig var det en gang et politisk ønske om å gjøre nynorsk og bokmål til et samlet språk. Hva har så dette gjort med bokmålet og nynorsken som språk? Ordformer som man før bare fant i bokmål, ble med rettskrivingsendringene i 1938, tillatt i nynorsk og omvendt. Riksmålfolket så på a-enderinger som vulgære og simple. Halvdan Koht var en av arkitektene bak samnorskreformen i 1938. Tanken var å overvinne målstriden med å føre begge skriftmålene sammen til et samnorsk skriftmål. Norsk folkemål skulle være grunnlag for det nye skriftspråket. Noen så på det norske språket som noe organisk. Noe som kunne utvikle seg. Ideen var å la språket utvikle seg med noen politiske føringer. Et av argumentene for samnorskideen var at den var mer økonomisk. Det var rett og slett ressurskrevende for et lite land å ha to likestilte språk. Språkstriden ble avbrutt av tysk okkupasjon.

Samfunnet hadde endret seg både før og etter andre verdenskrig. Norge som tradisjonelt hadde vært en landbruksnasjon, ble mer og mer industrialisert. Rene industrisamfunn blomstret bokstavelig talt opp i skyggen av store kraftsentrum. Det er blant annet stedene Rjukan og Odda eksempler på. Folk trakk inn til byene for å få seg arbeid. På Østlandet var talespråket mer nært opp til det vi i dag kaller for bokmål. Etterkrigstiden blir sett på som en blomstringstid for bokmålet. Kulturelt og sosialt ble nynorsken trengt bort i et hjørne.

Samnorsken møtte på 1950-tallet stor motvilje. Nærmere en halv million underskrifter i Foreldreaksjonen mot samnorsk taler sitt eget språk. Men drømmen om samnorsken lever fremdeles. Språkforskere har siden 1959 arbeidet med

dette i Landslaget for språklig samling.

SAMNORSK LITTERATUR

Gjennom samnorskprisen ønsker de å fremheve forfattere som de mener gjør en god innsats for den gode saka. Mikkel Fønhus var den første som mottok prisen. Blant prisvinnerne finner du Tove Nilsen, Per Petterson, Øyvind Berg og Hans Børli.

En av prisvinnerne er Rolf Stenersen. Den fikk han i 1974. Rolf Stenersen (1899-1978) var en norsk finansmann, idrettsmann, forfatter og kunstsamler. Han hadde en stor samling av Edvard Munch sin kunst. Han var venn av kunstneren som han portretterte i boken Edvard Munch. Nærbilde av et geni (1944). I 1931 debuterte han med novellesamlingen Godnatt da du. Den vakte oppsikt hos et konservativt kritikerkorps og det ble spådd skandale omkring den. På Oslo vestkant ble boken raskt fjernet fra bokhandlernes vinduer. Likevel solgte den i fire opplag. Den ble av Nasjonal Samling plassert på en liste over bøker som «skader den nasjonale og sosiale fremgang». Rolf Stenersen skriver blant annet om kunst og seksuelle fantasier. Åpningsnovellen «Drift» setter standard for boken. Han har sosiale betraktninger, så vel som tanker om sin fødeby, Oslo. I boken finner du mye humor og poesi. Anbefales.

HVOR GÅR DET NORSKE SPRÅKET I DAG?

Et språk skal speile talemålet. Samtidig skal språket ha en norm som gjør det til et fast punkt for flere brukere. Talemålet er stadig i endring. Det blir blant annet påvirket av andre språk. Slik er det også med skriftspråket. Nye låneord kommer inn. For det meste engelske og svenske. Noen blir fornorsket. Andre ord tenker man ikke over som utenlandske. De blir norske.

Grunnloven er som sagt 200 år i år. For første gang vil den komme i nynorsk språkdrakt. Nynorskteksten vil følge de nye rettningslinjene fra 2012. Bokmålteksten vil være i tråd med et forslag fra språkprofessoren Finn Erik Vinje. Stortinget har gjort et historisk og godt valg da de velger å ha Grunnloven i begge målformene.

Å beholde begge målformene vil være med på berike det norske språket. Ideen om samnorsk er spennende, men virker noe utopisk. Samnorsken likner veldig på den radikale varianten av bokmål med innslag av dialekter. Vær stolt av målforma di. Skriv på den måten som er mest naturlig for deg.

ANBEFALT LITTERATUR OG LENKER:

Arne Torp og Lars S. Vikør: Hovuddrag i norsk språkhistorie (2003)
Edvard Hoem: Mitt tapre språk (1996)
Martin Skjekkeland: Dialektlandet (2010)
Odd Einar Haugen: Grunnbok i norrønt språk (2001)
Erna Osland og Arild Midthun: Ivar Aasen. Ei historie om kjærleik (1996)
Sylfest Lomheim: Språkreisa – Norsk gjennom to tusen år (2007)
Nettsidene til Riksmålsforbundet, Noregs Mållag, Aasen-tunet, Landslaget for språklig samling, Snl.no og Valle Mållag (vallemal.no)

Av Fred Uno Ljosland Huvenes Artikkelforfatteren er litteraturviter

Jeg har i lengre tid tenkt gjennom hvorvidt jeg skal våge meg inn på å synliggjøre og analysere de mange dilemmaer som finnes innenfor rusproblematikken. Jeg tar sjansen, selv om jeg vet at en del av leserne vil skyte budbringeren fremfor å se fakta.

Av Oddmund Harsvik

Nå er ikke rusproblematikk og ruspolitikk det eneste feltet som preges av dilemmaer. Livet og ikke minst politikken gjennomsyres av ”de mange sider av saken”. Blant annet innen sosial og helse generelt:

Vil full lønn under sykdom føre til økt sykemelding? Vil for høye sosialsatser føre til at mottakerne av denne hjelpen blir i situasjonen?

Jeg er selv rusavhengig, selv om jeg ikke har brukt på 24 år. Men jeg vet at hvis jeg som person reagerer på omgivelsene slik jeg en gang gjorde, vil jeg begynne igjen. Jeg vet også at jeg kom ut av det fordi livet mitt ble for tungt å leve med rusavhengigheten. Jeg kom til en bunn. En bunn alle de jeg kjenner som har blitt nyktre rusavhengige gjenkjenner seg i. Og det er nå jeg kommer til det vanskeligste dilemmaet:

Gir vi så mye hjelp til rusavhengige at vi hindrer dem i å finne sin bunn?

Jeg har jobbet med holdningsskapende og forebyggende i 20 år, og lavterskel i 12 år. Jeg ser at mitt og andres bidrag bidrar til at liv blir spart. Samtidig ser jeg at på lengre sikt etableres det en trygghet i hjelpetiltakene som fører til at brukerne ønsker forbli der, fremfor å få hjelp til rusfrihet. Et eksempel.

En av Klar-selgerne gikk inn i langtidsbehandling (ni mnd) for noen år siden. Han kom ut med en helt ny utside av seg selv. I tre år tryglet jeg ham om å begynne å fullføre den livslange jobben med å endre sitt syn på omverden og ikke minst sitt syn på seg selv. Men han mente at den daglige samtalen med kundene, var rehabiliterende nok. Det endte med at han begynte å ruse seg igjen.

Jeg har mange ganger tenkt: Hva om jeg hadde nektet han - og et par andre i samme situasjon – å selge Klar. Hadde

de da følt seg tvunget inn i selvhjelpsgruppene og fått en bedre innsikt i seg selv og livet? Eller hva om han hadde fått hjelp til å takle sine økonomiske og sosiale problemer i denne situasjonen også? Hjelp til utdanning, jobb og videre? Men et av dilemmaene er at de får hjelp til alt mens de ruser seg. Og når de kommer ut fra behandlingen kommer kravene om tilbakebetaling for ”nå er du i stand til å klare deg sjøl”

Lar (Legemiddellassistert rehabilitering) har i år vært landsomfattende i 17 år. I løpet av disse årene har mange fått et bedre liv, og noen har klart å bli helt rusfrie. Tiltaket har helt sikkert spart mange menneskeliv, uten at jeg har tall eller dokumentasjon på hvor mange. De siste fem årene har jeg imidlertid sett at mange av de som var med helt fra starten, har begynt å falle i fra. De er slitne etter et liv med rus, mange får Lar-medisiner med, til tider et stort sidebruk. De dør før alderen krever det.

Før jeg stiller spørsmålet som skal illustrere dilemmaet, vil jeg ta med et eksempel også her. I ca 2002 var jeg på et møte i selvhjelpsgruppa jeg gikk i. Der var også to rusavhengige, en mann og en kvinne, som både brukte alkohol og hele registeret av narkotika, også heroin. Begge to hadde vært i behandling og hadde vært rusfrie i halvannet år. En dag kom jeg over de to mens de snakket om at inngangen til Lar var blitt enklere. Nå kom en automatisk med hvis en hadde sprukket etter andre behandlingsopphold. ”Og det gjør jo vi”.

Begge to sprakk. Begge kom med i Lar. Jeg har fått høre at hun senere døde av en overdose. Han vet jeg gikk inn i ny behandling og har per når dette skrives vært nyktet i syv år.

Kan det være at også behandlingsformen blir en hvilepute? Hvor en finner seg til rette med at diagnosen er

satt. ”Jeg er syk og vil måtte leve med sykdommen resten av livet. Her får jeg lindrende medisiner og har det bedre enn jeg hadde”.

Et paradoks er også at mange av de nye Lar-pasientene kommer inn i behandlingen fordi de er blitt avhengige av Lar-medisin, kjøpt som rusmiddel på gata. I dag dør det også minst like mange av overdoser Lar-medicin som av andre typer narkotika.

I hver storby har vi utdeling av mat og klær til de som sliter. I Kristiansand har vi Bymisjonen, Blå-Kors, Shalam, Son, Totalen og Frelsesarmeen. I Arendal har vi T5. Alle gjør en fantastisk jobb for de utsatte. I tillegg er det kommunale tiltak. Feltsykepleie som passer på helsen, saksbehandlere som rydder vei i byråkratiet, miljøarbeidere som kjører til og fra møter. Der er alltid noen som trår til.

Alle disse tiltakene føles nødvendige ut fra den situasjonen menneskene er i. Men vi kan også filosofere rundt om dette bidrar til at de vi hjelper finner seg så godt til rette i dette livet at de ikke finner det nødvendig å gjøre noe med livssituasjonen sin?

Konsekvensene av rusavhengigheten blir så godt tildekket at de ikke vil ut av det. Og det hjelper ikke på at alle vet at disse ”godene” vil forsvinne den dagen de kommer ut fra langtids rusbehandling. Da vil - som tidligere nevnt - et formalistisk Nav anser dem for friske og forventer at de klarer seg sjøl i livet.

Det ligger konsekvenser i alt vi gjør. Tillater vi en som er til rusfri behandling at h*n tar seg ei pipe, en langpils, en pille, pålegger vi alle de andre som tar behandlingen på alvor å ta konsekvensene. Men skal vi kaste ut den som bruker fordi h*n synliggjør symptomene på sykdommen?

Jeg mener at vedkommende bør flyttes fra det rusfrie tiltaket til en ventesituasjon, eller poliklinisk behandling. Dilemmaet hvis det ikke gjøres, er at 10 andre smittes av den enes behov.

I USA bruker de begrepet ”professional enabler”, profesjonelle muliggjørere. Ofte brukt på leger som deler ut beroligende tabletter til alkoholikere og andre rusavhengige, selv om de vet at dette ikke vil bedre situasjonen, heller forverre.

Jeg er selv kjent med at en som har vært nyktet til og fra de siste 15 årene, har sprukket på fylla etter at legen har gitt ham valium, rohypnol, sobril og paralgin forte. Legen har selvfølgelig opptrådt i beste mening, fordi h*n ikke vet nok om rusavhengighet.

Kanskje er alle vi som driver hjelpetiltak innen rusfeltet muliggjørere? Ofte er det de med størst kjærlighet til den rusavhengige som må sette grensene. En mor må nekte sin sønn eller datter å komme hjem hvis h*n er rusa. En sønn eller datter må nekte far eller mor å besøke sin barnebarn fordi vedkommende er beruset.

Familien har det ofte verre enn den kjære som ruser seg. For de lever i det uvisse. De må si nei mens alle vi andre sier ja.

Likevel opplever jeg at familien som setter grenser for sin kjære rusavhengige, kommer og takker meg for at vi har dette tiltaket. Alt er ikke bare svart hvitt i dette feltet. Det er det som gjør dilemmaene så vanskelige. Jeg tror at vi stort sett hjelper, og jeg er i alle fall sikker på at du som stopper opp for å kjøpe bladet av en selger, eller for å slå av en prat, er med på å gjøre livet bedre for den du viser respekt.

Det kan godt være at mine tanker rundt dette er feil. Kanskje skal det være så enkelt at vi alle og enhver gjør vårt beste ut fra medmenneskelig og mellommenneskelige hensyn, så får bunnen komme til den som trenger hjelp komme når den kommer, eller hvis den kommer? Jeg vil gjøre mitt beste også i fremtiden, med utgangspunkt i den kunnskap jeg til en hver tid rekker tilegne meg.

DE VAN
SKELIG
E DILEM
MAENE





JANNE KARLSSON

Det er med stolthet Klar melder at vi har fått knyttet til oss tegneserie-tegneren og illustratøren Janne Karlsson fra Linköping i Sverige. Han tegner for aviser og spesielle såkalte streetpapers over hele verden. Gatemagasinet Klar blir det første mediet hvor han publiseres i Norge.

Har vi din oppmerksomhet?

Så bra! Innen markedsføring er oppmerksomhet en god start. Målet kan være alt fra salg av dineprodukter til å endre folks holdninger til noe viktig. Slike ting jobber vi med.

Kan vi hjelpe deg med noe?

Gevir Kommunikasjon,
Industrigata 13, 4632 Kristiansand, tlf 38 12 39 00

VI STØTTER KLAR

KLAR TAKKER



Kristiansand Kommune som har bidratt siden oppstart.

Stormberg. Gatemagasinet Klars hovedsponsor for 2014

Takk til Siem Offshore mangement for kr.50 000,. Til Civitan Club Teresa for kr. 20 000 kroner. Dagfinn Skaar AS kr.10 000, og 7 500 fra SMS Advokater. Takk også til alle dere som har bidratt med alt fra kr. 100 til Kr.1000

Vi takker også T5 i Arendal for å ha tatt på seg distribusjonen av Gatemagasinet Klar i distriktet. Det gir målgruppene mulighet til å benytte seg av gatemagasinkonseptet også der. På samme måte takker vi Nav i Lyngdal og Frivillighetssentralen i Vennesla.

Takk til alle som har kjøpt støtteannonser.

Takk til befolkningen som har synliggjort sin støtte til dette prosjektet.

Foreninger og lag som støtter oss gjennom frivillig hjelp og pengegaver.

Vi takker de som hittil har støttet oss gjennom "givertjenesten"

Det er også mulig å støtte oss gjennom å kjøpe Klar-effekter, kunst og bøker, enten gjennom nettbutikken www.klar.as eller direkte fra våre lokaler.

Alle som føler for å støtte oss økonomisk, kan sende et beløp til bankgiro:

Klar
Dronningensgt 1075nd
Kontonr. 3126 24 12604

Merk giroen med "Givertjeneste"

Forsidebilde: Tor Erik Schrøder
Baksidebilde: Tor Erik Schrøder

Neste nummer har temaet "Mot".

Disse har bidratt til dette nummeret av Gatemagasinet Klar:

Oddmund Harsvik: Leder av Stiftelsen Klar. Administrativ leder, ansvarlig redaktør og journalist. Tlf: 380 28 433, mobnr. 411 27 153, oddmund@klar.as www.klar.as

Leif Strøm: Styremedlem stiftelsen Klar. Journalist, og medlem av redaksjonsstyret i KLAR Kristiansand.. Mobiltlf. 926 50 468, leif@klar.as

Natalia B. Harsvik
Distribusjonansvarlig, skribent, styremedlem i Stiftelsen Klar og medlem redaksjonsstyret; Mobiltelf:483 10 322. natalia@klar.as

Støtt Gatemagasinet Klar



Skann QR koden eller send:
DONER KLAR
Til: 2300

Og støtt oss med kr.: 40,- pr mnd.
Du kan avslutte når du ønsker det ved å sende:
DONER KLAR STOPP til 2300

Støtten går til



Dere kan støtte tiltaket Gatemagasinet Klar ved å bidra som fast giver av kr 40,- per måned ved å sende en sms med meldingen DONER KLAR til 2300. Vi er veldig takknemlige for støtten, som bidrar til at vi kan fortsette med å gi vanskeligstilte et ærlig arbeid.

Som støttespiller for KLAR vil du også få tilgang på rabatter og tilbud i flere av landets største og beste nettbutikker.

Arvid Bergstøl
Illustratør, skribent og spaltist, medlem av redaksjonsstyre.
Mobilnr: 928 69 479, tlf: 380 14 849 arviddesign@hotmail.com

Tor Erik Schrøder
Frilansfotograf, medlem redaksjonsstyret, mobilnr: 918 55 710, tor_erik@kengurufoto.com

07 Sør - Trykk

Gevir kommunikasjon - Layout- og deskansvarlige

Andre bidragsytere:
Janne Karlson
Åsmund Olaf Unhjem
Olav Birkeland
Fred Uno Ljosland Huvenes
Hanne Einang
Gatemagasinet Klar er medlem av International Network of Street Papers (INSP)



PFU er et klageorgan oppnevnt av Norsk Presseforbund. Organet som har medlemmer fra presseorganisasjonene og fra allmenheten, behandler klager mot pressen i pressetiske spørsmål (trykt presse, radio, fjernsyn og nettpublikasjoner).

Adresse: Rådhusgt.17
Pb. 46 Sentrum 0101 Oslo
Telefon: 22 40 50 40
Fax: 22 40 50 55
E-post: pfu@presse.no

ORD OG BILDER
ER MEKTIGE VÅPEN.
MISBRUK DEM IKKE!



De som vil kjøpe støtteannonser kan kontakte oss via mobil 483 10 322, redaksjonen@klar.as

Klar-selger Thor
Foto: Tor Erik Schrøder



GATEMAGASINET KLAR

Tilstedeværelse • Toleranse • Ydmykhet

Gatemagasinet KLAR koster 100,-Selger beholder halvparten.
Prisen er økt for å sikre fortsatt drift og for å gi lønnsøkning til selgerne.

Neste nummer har temaet
"Mot"